

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Podnikatelský zákoník v Rakousku (UGB 2007)

Plzeň 2016

Vladimíra Čapková

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni, 29. března 2016

Vladimíra Čapková

Poděkování

Tímto děkuji prof. doc. JUDr. Přemyslu Rabanovi, CSc. za jeho odborné vedení při psaní diplomové práce, děkuji za cenné rady a trpělivost. Děkuji také svým rodičům a celé rodině za poskytnutí zázemí a podpory nejen při psaní této práce, ale také během celého studia.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ÚVOD.....	1
1 OBCHODNÍ PRÁVO V RAKOUSKU PŘED PŘIJETÍM UGB	3
1.1 OBDOBÍ PŘED PŘIJETÍM AHGB.....	3
1.2 OBDOBÍ AHGB.....	5
1.3 OBDOBÍ HGB (OD ROKU 1939).....	7
2 PŘIJETÍ UGB A JEHO SYSTEMATIKA	11
2.1 DŮVODY VEDOUcí K HGB-REFORMĚ	11
2.2 CÍLE REFORMY	14
2.3 JINÁ MOŽNÉ ŘEŠENÍ AKTUALIZACE PRÁVNÍ ÚPRAVY OBCHODNÍHO PRÁVA	16
2.4 POVAHA A PŘIJETÍ REFORMY	16
2.4.1 Povaha reformy.....	16
2.4.2 Název zákona	17
2.4.3 Přijetí zákona	18
2.5 SYSTEMATIKA UGB.....	19
2.6 SHRNUtÍ.....	21
3 OBSAH UGB – NEJDŮLEŽITĚJŠÍ POJMY	23
3.1 POJEM UNTERNEHMER DLE UGB	23
3.1.1 V porovnání: pojem Kaufmann	25
3.1.2 Unternehmer kraft Rechtsform (podnikatelem na základě právní formy).....	26
3.1.3 Unternehmer kraft Eintragung (podnikatel na základě zápisu).....	27
3.1.4 Freie Berufe (svobodná povolání)	27
3.1.5 Zemědělci a lesníci	28
3.1.6 Einzelunternehmer (fyzická osoba – podnikatel)	29
3.2 DALŠÍ POJMY PRVNÍ KNIHY UGB.....	29
3.2.1 Firemní kniha a firma	29
3.2.2 Další oddíly první knihy	31
3.3 DRUHÁ KNIHA UGB.....	32
3.4 TŘETÍ KNIHA UGB V PŘEHLEDU	33
3.5 VYBRANÉ INSTITUTY ČTVRTÉ KNIHY UGB.....	34
3.6 PÁTÁ KNIHA UGB.....	36
3.7 NOVELA UGB Z ROKU 2008	36
4 V POROVNÁNÍ: SYStÉM OBCHODNÍHO PRÁVA V RAKOUSKU A V SRN	39
4.1 HISTORICKÝ KONTEXT	39
4.2 SROVNÁNÍ AHGB A ADHGB	40
4.3 REFORMA HGB V NĚMECKU	41
4.4 SROVNÁNÍ NĚMECKÉHO HGB A UGB.....	42
4.5 SHRNUtÍ.....	46
5 V POROVNÁNÍ: SYStÉM OBCHODNÍHO PRÁVA V RAKOUSKU A V ČESKÉ REPUBLICĚ	48
5.1 VÝVOJ ČESKÉHO OBCHODNÍHO PRÁVA.....	48
5.1.1 Vývoj obchodního práva na území dnešní České republiky do roku 1918	48
5.1.2 Vývoj obchodního práva po roce 1918.....	49
5.1.3 Rekodifikace soukromého práva	52
5.2 SROVNÁNÍ UGB A ČESKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY OBCHODNÍHO PRÁVA	55
5.2.1 Systematické zařazení.....	55
5.2.2 Obsahové zhodnocení	56

5.3 VLIV PRÁVA EVROPSKÉ UNIE	57
5.4 SHRNUÍ.....	58
ZÁVĚR.....	60
RESÜMEE	64
ZDROJE	
PŘÍLOHY	

Seznam použitých zkratek

ADHGB	Allgemeines deutsches Handelsgesetzbuch
AHGB	Allgemeines Handelsgesetzbuch
HaRÄG	Handelsrechts-Änderungsgesetz 2005
HGB	Handelsgesetzbuch
KG	Kommanditgesellschaft
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
OG	Offene Gesellschaft
OHG	Offene Handelsgesellschaft
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
StGes	Stille Gesellschaft
UGB	Unternehmensgesetzbuch
URÄG	Unternehmensrechts-Änderungsgesetz 2008
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Úvod

Na první pohled se může zdát, že rakouská právní úprava obchodního práva nebude pro studenta práv u nás atraktivní a přínosná. Když se ale podíváme na toto téma blíže, zjistíme, že tomu tak není. Rakousko je země, se kterou jsme po dlouhou dobu sdíleli jeden stát a z pohledu obchodního práva také totožnou právní úpravu, neboť i u nás, stejně jako v rakouských zemích, platil Všeobecný obchodní zákoník, který představoval pro obě země první kodifikaci obchodního práva. V Rakousku byl tento zákoník platný do roku 1939, u nás dokonce do roku 1950.

Po roce 1918 došlo k rozdělení Rakousko-Uherska. Právní řády rakouských a českých zemí šly postupně, zejména u obchodního práva, jiným směrem. Zřejmě to bylo dáno i různými politickými režimy těchto zemí. Podle mě je velmi zajímavé sledovat, kam se nakonec právní řády obou států dostaly. V Rakousku to vyústilo v přijetí Podnikatelského zákoníku jako stěžejního předpisu obchodního práva, který odráží postoj rakouských zákonodárců. U nás došlo k „rozdělení“ obchodního práva, kdy jednu část materie nalezneme v občanském zákoníku a druhou v zákoně o obchodních korporacích.

První část práce, tedy kapitola jedna, bude věnovaná historii obchodního práva v Rakousku. Pokud máme hodnotit určitý právní předpis, je třeba na něho nahlédnout také v souvislosti s historií oblasti, kterou upravuje. Ráda bych se v této části zaměřila na dva stěžejní právní předpisy, které byly platné v rakouských zemích. Jedná se o Všeobecný obchodní zákoník, tedy *Allgemeines Handelsgesetzbuch*, zkráceně AHGB (v Německu jako *Allgemeines deutsches Handelsgesetzbuch*, zkráceně ADHGB). Druhý předpis, je na něj navazující obchodní zákoník, tedy *Handelsgesetzbuch*, zkráceně HGB, který byl stejně jako první zmíněný předpis původně vypracován v německých zemích.

Podnikatelskému zákoníku bude věnována druhá, stěžejní část této práce, tedy kapitoly dvě a tři. V kapitole dvě popíši okolnosti přijetí Podnikatelského zákoníku (důvody této změny, cíle reformy, úvaha, zda bylo jiné možné řešení pro reformu obchodního práva apod.), na které naváží stručným přiblížením systematiky zákoníku. V následující kapitole se zaměřím na obsah zákoníku. Ráda bych vytyčila stěžejní pojmy a popsala je ve srovnání s předchozí úpravou, neboť jsou zde zřejmé významné změny v terminologii základních institutů obchodního práva oproti úpravě v HGB. Závěr práce v kapitolách čtyři a pět bude věnovaný

srovnání tří právních úprav. Nejprve porovnam úpravu (zejména z pohledu systematiky obchodního práva jako odvětví právního řádu) rakouskou a německou, úplný závěr práce v kapitole pět potom věnuji srovnání úpravy rakouské a české.

Úkolem této práce je zprostředkovat pohled na rakouské obchodní právo, který se odráží v přijetí a obsahu Podnikatelského zákoníku. Při hledání podkladů pro tuto práci jsem zjistila, že téma Podnikatelského zákoníku je u nás zatím blíže nerozpracováno. Ráda bych prostřednictvím této práce upozornila na změny zavedené Podnikatelským zákoníkem, které ovlivňují celé odvětví obchodního práva. Chtěla bych také na konci práce poukázat na rozdílné směry českého a rakouského práva, kterými se vydaly tyto právní řády po rozdělení společného státu. Zajímavé by také bylo zamyšlení nad tím, zda se pojetí obchodního práva bude dále rozcházet nebo zda budou právní řády států, zejména v souvislosti s členstvím v Evropské unii, hledat podobná řešení při tvorbě právních předpisů a zohledňovat regionální spolupráci v celkovém pojetí systému obchodního práva. Tato práce má za úkol upozornit na historické i současné souvislosti a okolnosti přijetí rakouské právní úpravy Podnikatelského zákoníku. Tendence, které jistě v charakteru Podnikatelského zákoníku najdeme, nám mohou pomoci zdokonalit právní úpravu u nás. Je zajímavé studovat zahraniční právní úpravu už jen z toho pohledu, že se můžeme nechat inspirovat instituty tam zavedenými, které se v historii osvědčily a které u nás zavedeny nejsou. Nebo se naopak můžeme vyvarovat chyb, které se objevily v zahraničním právním řádu. Samozřejmě tuto úvahu je třeba brát s nadhledem. Co se může osvědčit jinde, nemusí znamenat úspěch v našem prostředí.

1 Obchodní právo v Rakousku před přijetím UGB

1.1 Období před přijetím AHGB

Nejstarší obchodněprávní normy měly formu nepsaného obyčejového práva. To znamená, že se jednotlivé normy šířily skrze jejich užívání. Jednalo se zejména o soudcovské obyčeje, které představovaly základní pravidla obchodního práva. Dále pak určitý význam, zejména lokální, požívaly městské právní výsady obchodníků a různé výsady kupeckých cechů. Zaznamenávat se obchodní právo začalo až v průběhu 16. století, zpočátku zejména ve statutech kupeckých cechů. Již zmíněné soudcovské obyčeje také postupně nabývaly významu a řadí se mezi jedny z prvních psaných norem. Většina obchodněprávních norem si však nadále zachovávala formu nepsaného práva.

Stav se změnil ve chvíli, kdy začala státní moc postupně zesilovat. Největší význam v této době získala aplikace práva zemských knížat. Mezi první známé předpisy z této doby patří například Bocoňské stanovy. Jedná se o privilegia udělená obchodnímu soudu, který byl činný během trhů ve městě Bozen, a měl za úkol řešit spory mezi kupci a návštěvníky trhu. Tato privilegia byla vydána v roce 1635 arcivévodkyní Klaudíí a jejich ustanovení upravovala organizaci a jednání návštěvníků městského trhu, zřízení již zmíněných soudů způsobilých řešit jednotlivé spory obchodníků a návštěvníků trhu a také vzájemné započtení obchodních pohledávek. Privilegia byla potvrzena ještě v letech 1648 a 1666. Poté bylo obnovena v roce 1718.¹

Mezitím došlo na území dnešního Rakouska, které bylo v té době součástí Habsburské monarchie (součástí Svaté říše římské), k vydání dvou směnečných řádů, a to Směnečného řádu pro Vídeň a Dolní Rakousy ze dne 10. září 1717 a Směnečného řádu pro Vnitřní Rakousy ze dne 20. května 1720. Oba směnečné řády obsahovaly vedle ustanovení o cenných papírech také ustanovení o firmách, obchodních knihách, prokuře a obchodních společnostech. Vedle nich můžeme zmínit ještě obnovený směnečný řád ze dne 1. října 1763 pro dědičné země české, dolno- a vnitrorakouské, který byl uveden postupně až v roce 1765 v italském

---

¹ HÄMMERLE, H., WÜNSCH, H., Handelsrecht. Wien: Orac, 1990. s. 9 - 10

Terstu a v Přímoří, v roce 1771 v Sedmihradsku, roku 1775 ve východní Haliči a v roce 1797 v západní Haliči.²

Významným příspěvkem do vývoje obchodního práva byly také tzv. *Fallitenordnungen*, které můžeme označit jako konkurzní řády, které upravovaly zejména insolvenční právo, ale obsahovaly také některá důležitá obchodněprávní pravidla.

Před přijetím AHGB můžeme Habsburskou monarchii rozdělit na tři obvody obchodního práva. První je obvod francouzského obchodního práva, které zde bylo uvedeno v roce 1808 v tehdejší království Italském a v roce 1809 ve vévodství Varšavském. Platnost francouzského práva se zachovala i po zrušení francouzského panství v Dalmacii, jižním Tyrolsku a v Krakovsku. Druhý obvod, tedy obvod uherského obchodního zákona, který byl přijat v letech 1839 – 1840 na základě usnesení uherského říšského sněmu najdeme na tehdejší území Uherského království a Chorvatsko-Slavonského království. Najdeme zde ustanovení o směnečném právu, obchodnících, výdělkových společnostech, obchodních grémiích, povoznících nebo o kupeckém konkurzu. Tento zákon doplňují novely z roku 1843 – 1844. Poslední obvod zahrnuje ostatní země rakouské (jedná se zejména o země Předlitavska, Sedmihradsko nebo Vojenské hranice). V rámci tohoto obvodu nenajdeme žádné obchodní kodifikace, které by obsahovaly souhrn obchodněprávních norem, nýbrž větší množství jednotlivých předpisů a zákonů. Můžeme zmínit například zákon o spolcích z roku 1852 č. 253, zákon o Vídeňské burze z roku 1854 č. 200, zákon o burzách a dohodcích na zboží z roku 1860 č. 58, zákony o protokolování firem a o společnostech obchodních z roku 1853, který byl určen pro Tyrolsko, z roku 1855 pro Sedmihradsko, z roku 1857 pro Halič a Krakov a z roku 1857 pro Čechy, Moravu a Slezsko, dále pak z roku 1858 pro Vojenskou Hranici. Vedle zmíněných předpisů zasahují do této oblasti také jednotlivá ustanovení občanského zákoníku, a to například § 995 o úroku, §§ 1027 – 1033 o kupeckém zastoupení, §§ 1203, 1204, 1207 a §§ 1214 – 1216 o obchodních společnostech a v neposlední řadě také §§ 1410 a 1430 o kupeckém placení. Nakonec tuto oblast doplňuje čl. 44 – 45 směnečného řádu z roku 1763 o kupeckém právu zástavním a retenčním.³

---

² RANDA, A. Soukromé obchodní právo rakouské (1908). Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2008. s. 18

³ RANDA, A. Soukromé obchodní právo rakouské (1908). Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2008. s. 19-20

1.2 Období AHGB

Můžeme tedy konstatovat, že před přijetím Všeobecného obchodního zákoníku byla obchodněprávní materie obsažená ve větším množství právních předpisů dle jednotlivých oblastí Habsburské monarchie. Chyběl zde kodex, který by poskytoval ucelený přehled o pravidlech upravujících obchodní styk, soudní kontrolu a také důsledky v případě porušení obchodněprávních pravidel.

Roku 1811 došlo v části Rakouského císařství⁴ k přijetí ABGB a tím k unifikaci občanského práva a bylo načase sjednotit a vytvořit souborný kodex i pro obchodní právo. Již v roce 1809 byla nejvyšším vládním listem vyzvána dvorská komise právního odboru (*Hofkommission in Justizsachen*), aby zpracovala komerční kodex. Tento kodex měl obsahovat celkem pět knih. První kniha měla obsahovat výklad o obchodním právu a právu obchodních společností, druhá právo směnečné, ve třetí mělo být zpracováno právo námořní, ve čtvrté konkurz a konkurzní řízení a v páté obchodní a směnečný proces.⁵ Vypracování kodexu prošlo několika fázemi. Nejprve byly vypracovány první dvě knihy připravovaného zákona. Tyto obsahovaly normy obchodního a směnečného práva. Druhá část byla připravena v roce 1842 a třetí část kodexu v roce 1855. Čtvrtý návrh byl dokončen až v roce 1857. Ani jeden z těchto návrhů se však nedočkal schválení. Další snahy nebyly třeba, neboť se objevila idea zavedení jednotného obchodního práva pro země Německého spolku⁶. První konference, jejímž účelem bylo vypracovat osnovu nového zákoníku, se konala dne 15. 1. 1857. Konferenci předsedal rakouský poslanec rytíř Dr. Raule (narozen v Čechách) a zúčastnily se jí německé země jako např. Bavorsko, Badensko, Hesensko, svobodná města, dále Prusko a další. Základem zákoníku byl pruský návrh, přičemž bylo stanoveno, že k rakouskému návrhu se má brát stálý zřetel.⁷ Schvalování návrhu probíhalo celkem ve třech čteních. K prvnímu čtení došlo ještě v roce 1857, k druhému o rok později a třetí

---

⁴ Pojem Rakouské císařství se užívalo od roku 1804 a vycházelo ze skutečnosti, že poslední císař Svaté říše římské byl František II., který přijal titul dědičného císaře rakouského. Do zániku Svaté říše římské (1806) bylo její součástí.

⁵ HÄMMERLE, H., WÜNSCH, H., Handelsrecht. Wien: Orac, 1990. s. 11-12

⁶ Jedná se o politický svazek německých států, včetně Rakouského císařství, Pruska a dalších.

⁷ RANDA, A. Soukromé obchodní právo rakouské (1908). Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2008. s. 20-21

započalo v roce 1860, ale skončeno bylo až 11. března 1861 na 588. schůzi. Spolkový sjezd přibližně o dva měsíce později vydal usnesení, ve kterém takto vypracovanou osnovu jednotlivým vládám jednotlivých zemí doporučil k přijetí.⁸

Zákoník byl označen jako ADHGB, v Rakouském císařství byl potom přijat pro část jeho území (zahrnující i dnešní Rakousko a Českou republiku) 17. 12. 1862 a označen jako AHGB.⁹ Účinnosti AHGB nabyl dne 1. 7. 1863. Nutno ovšem podotknout, že daná osnova nebyla přijata bezvýhradně. Její součástí nebyla kniha pátá o právu námořním.¹⁰

V Uhersku byla situace odlišná. Na území rakouských zemí se kodifikace obchodního práva odvíjela od kodifikace občanského práva, což v Uhersku možné nebylo, jelikož zde k žádné kodifikaci občanského práva nedošlo. Zde byly vydány roku 1840 právní předpisy upravující obchodní, směnečné a konkurzní právo, které měly formu zákonných článků. Jednalo se o zákonné články o obchodnících, průmyslu, veřejné obchodní společnosti, obchodních společenstvích a makléřích, konkurzu apod. Návrh obchodního zákoníku byl vypracován a schválen jako zákonný článek o obchodním zákoně až v roce 1875 s platností od 1. 1. 1876. Jeho autorem byl prof. Štefan Apáthy. Předpis tvořily celkem dvě části. První část upravovala postavení obchodníků a obchodních společností, druhá část se věnovala úpravě obchodních úkonů. Námořní právo zde vůbec nenajdeme.¹¹

AHGB můžeme rozčlenit do celkem čtyř knih, které se dělily na jednotlivé oddíly, zvané rozdíly, části, později odstavce a 431 článků. Kniha I. „*O obchodnictvu*“ obsahovala vymezení pojmů obchodníka, obchodního rejstříku, obchodních firem, obchodních knih, prokuristů a obchodních zmocněnců, obchodních pomocníků, dohodců, senzálů. Kniha II. „*O společnostech obchodních*“ zahrnovala ustanovení o zřízení společnosti, veřejné společnosti, komanditní společnosti a akciové společnosti. Ve Knize III. „*O tiché společnosti a o spolčení se ku jednotlivým obchodům na společný účet*“ najdeme úpravu forem

---

⁸ BUBELOVÁ, K., ed. *150 let Všeobecného obchodního zákoníku*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. s. 5 – 6

⁹ BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., HAJN, P., JEŽEK, J. *Kurs obchodního práva Obecná část. Soutěžní právo*, 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007. s. 26-27

¹⁰ BUBELOVÁ, K., ed. *150 let Všeobecného obchodního zákoníku*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. s. 5-6

¹¹ SUCHOŽA, J. HUSÁR, J., MAREK, K., RABAN, P. *Česko-slovenské kontexty obchodního práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 9-12

podílnictví. Kniha IV „*O obchodech*“ potom upravuje pojem obchodu a jeho forem, jako například koupě, komisionářský, zasilatelský či povoznický obchod.¹²

Vedle obchodního zákoníku představují pramen obchodního práva také další předpisy, které připouští sám obchodní zákoník, a to zejména starší předpisy obchodního práva jako burzovní zákon z roku 1875, zákon o veřejných skladištích z roku 1889, směnečný řád z roku 1850, dále také právní obyčeje nebo subsidiárně ABGB.

AHGB zůstal v platnosti poměrně dlouhou dobu. Nahrazen byl až obchodním zákoníkem, který nabyl účinnosti 1. 3. 1939. Stejně jako předchozí kodifikace i tento předpis pochází z německých zemí, kde byl nazván jako *Handelsgesetzbuch*.

1.3 Období HGB (od roku 1939)

Krátce po připojení Rakouska k Německé říši, ke kterému došlo na základě událostí na jaře roku 1938, se stal hlavním pramenem obchodního práva v Rakousku až do přijetí UGB obchodní zákoník ze dne 10. 5. 1897, který byl na území Rakouska přijat 24. 12. 1938 a účinnosti nabyt dne 1. 3. 1938. Samozřejmě nebyl zákon přijat bezvýhradně. Některá ustanovení nebylo vhodné vzhledem k odlišnosti právních řádů tehdejšího Německa a Rakouska aplikovat. Z HGB byla proto některá témata vypuštěna.

HGB můžeme rozdělit celkem do čtyř knih. První kniha (§§ 1 – 104) nazvaná *Handelsstand*, neboli obchodnický stav, pojednává o obecných otázkách obchodního styku. Najdeme zde ustanovení o kupcích, obchodním registru, obchodní firmě a další. V platnost nevstoupily na území Rakouska §§ 59 – 83 o obchodních asistentech a učnících a §§ 84 – 82 o obchodních zástupcích. Tyto pojmy upravovaly zvláštní zákony. V druhé knize (§§ 105 – 342) najdeme upravené obchodní společnosti a tichou společnost. Zákon však upravoval pouze osobní obchodní společnosti, ustanovení §§ 178 – 334 o akciové společnosti a o komanditní společnosti na akcie totiž v Rakousku také nevstoupily v platnost. Akciová společnost byla postupně upravována ve zvláštním zákonu a komanditní společnost na akcie nebyla již vůbec přípustná. Předmětem HGB nebyla ani společnost s ručením omezeným. Tu najdeme obdobně jako akciovou společnost

---

¹² SUCHOŽA, J. HUSÁR, J., MAREK, K., RABAN, P. *Česko-slovenské kontexty obchodního práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s 8-9

upravovanou postupně ve zvláštních zákonech. Stejně tak je na tom úprava výdělečného a hospodářského družstva. Třetí kniha (§§ 343 – 453) pojednává o obchodu – o právních úkonech v rámci obchodního styku. Najdeme zde upravenou například koupi nebo komisionářskou smlouvu. Ani tato kniha nebyla převzata z německého právního řádu bezvýhradně. Platnosti nenabýly §§ 454 – 460 o přepravě osob, cestovních zavazadel a zboží na veřejných železnicích. Tyto upravoval také zvláštní zákon. Čtvrtá kniha (§§ 476 – 902) nakonec upravuje námořní obchod, přičemž vnitrozemská vodní doprava byla upravena zvláštním zákonem.¹³

Vedle obchodního zákoníku byly v průběhu dvacátého století zdrojem obchodního práva v Rakousku také další zákony, jako například zákon o akciové společnosti z roku 1965, zákon o obchodním zastoupení z roku 1960 a další. Vedle zákonů nesmíme opomenout ani obyčejové právo. To je právním pramenem v případě splnění dvou požadavků, tedy že se musí jednat o dlouhodobé a stejnorodé užívání ve společnosti (*consuetudo*) a také zde musí být přesvědčení o právní závaznosti daného obyčeje (*opinio iuris*). Pramenem rakouského obchodního práva jsou také obchodní zvyklosti. Jedná se o obyčeje, zvyklosti, které platí při obchodním styku. HGB v § 346 stanoví, že při výkladu právních úkonů v obchodním styku se na tyto zvyklosti mají brát ohledy. Obchodní zvyklosti můžeme od obyčejového práva odlišit zejména v tom, že jsou aplikovány jen v určitých oblastech obchodního práva. Mohou být fixovány například na určitý region. Dalším pramenem obchodního práva v Rakousku jsou také všeobecné obchodní podmínky (*Allgemeine Geschäftsbedingungen* – AGB). Tyto mají za úkol obchodní styk usnadnit. Slouží zejména při častém, obdobném obchodním styku, kdy podnikatel uzavírá obchod s větším počtem spotřebitelů a není tedy žádoucí, aby byla pravidla tohoto jednání upravována při každém jednotlivém obchodu zvlášť. Jedná se zejména o smlouvy s bankovními institucemi, pojišťovnami, přepravními společnostmi. Tyto podmínky jsou přijímány v rámci jednotlivých obchodních styků výslovně či mlčky.¹⁴

I po druhé světové válce a odpojení Rakouska od Německé říše se však rakouský právní řád nové úpravy obchodního práva nedočkal. HGB v Rakousku vydržel navzdory tomu, že byl od počátku považován za určité provizorní řešení,

---

¹³ HOLZHAMMER, R., *Österreichisches Handelsrecht I: Allgemeines Handelsrecht und Wertpapierrecht*. Wien: Springer-Verlag, 1982. s. 6

¹⁴ HOLZHAMMER, R., *Österreichisches Handelsrecht I: Allgemeines Handelsrecht und Wertpapierrecht*. Wien: Springer-Verlag, 1982. s. 6-8

více než 60 let. Je třeba vzít v potaz, že HGB byl vytvořen pro německý právní řád a ačkoliv byl částečně přizpůsoben rakouské úpravě (zejména vypuštěním jednotlivých institutů z přijatého zákona), v praxi se objevovaly určité nedostatky. HGB byl v Německu subsidiárně doplněn ustanoveními BGB, který byl však od rakouského ABGB odlišný. Bylo třeba postupně HGB více přizpůsobovat prostřednictvím drobných novel a doplnění zvláštními zákony rakouskému právnímu prostředí.¹⁵

Jak bylo řečeno, HGB nebyl nikdy považován za obchodní zákoník, se kterým by se počítalo do budoucna. Vždy zde byly myšlenky pro to vytvořit nový zákon, který bude poskytovat ucelenou materii obchodněprávních norem, „ušitý na míru“ rakouského právního řádu. Ohledně důvodů, které vedly rakouské zákonodárce k ponechání HGB v platnosti tak dlouhou dobu se můžeme jen domnívat. Možná za to může situace po druhé světové válce, kdy ačkoli nebyl HGB zcela ideálním zákonem pro rakouské právní prostředí, byly zde jistě jiné problémy, které bylo třeba řešit předněji. Rakousko se nejprve potřebovalo zbavit puncu spolupachatele ve druhé světové válce. Ačkoli nebylo k Německé říši připojeno dobrovolně, nekladlo nikdy proti německému vojsku větší odpor. Bezprostředně po válce tedy bylo Rakousko rozděleno podobně jako Německo do okupačních zón a byla prováděna demilitarizace. Do americké zóny patřilo Horní Rakousko, Salzburcko a malá část Severního Štýrska, do britské zóny patřily Korutany, většina Štýrska, Východní Tyrolsko, do francouzské zóny patřilo Vorarlbersko, Severní Tyrolsko a do sovětské zóny Dolní Rakousko. Vídeň byla rozdělena také. Vidíme tedy, že v tuto chvíli by byly snahy o vytvoření jednotné kodifikace obchodního práva bezpředmětné. Až dne 15. května 1955 byla uzavřena státní smlouva mezi zástupci Rakouska a Spojenců, která znamenala jednak odchod okupačních vojsk a jednak získání státní suverenity. Po získání suverenity však nebyla politická situace v Rakousku ideální. Ještě za přítomnosti okupačních vojsk vytvořily Rakouská lidová strana (ÖVP) a Rakouská sociálně-demokratická strana (SPÖ) velkou koalici. V průběhu 60. let však docházelo mezi těmito stranami k roztržkám trvajícím až do voleb v roce 1966, ve kterých zvítězila strana ÖVP. Bohužel tuto stranu provázely finanční skandály, v dalších volbách roku 1970 tedy vyhrála strana SPÖ, která sestavila menšinovou vládu s podporou Svobodné strany Rakouska (FPÖ). Ani tato vláda se však nevyhnula finančním skandálům a arogantnímu

---

¹⁵ SCHMIDT, K., KREJCI, H. *Vom HGB zum Unternehmensgesetz*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2002. s. 6

vystupování a netěšila se velké oblibě. Vidíme tedy, že politická situace v Rakousku nebyla ještě dlouhou dobu po druhé světové válce stabilní. Pro Rakousko bylo také problematické vypořádat se s nacismem. To podporuje například skutečnost, že se rakouský prezident Kurt Waldheim 1986 – 1992 nacházel na spojenecké a jugoslávské listině válečných zločinců, či že v roce 1983 vytvořila politická strana SPÖ koalici s FPÖ, jejíž mnoho členů bývalo nacisty. V roce 1995 vstoupilo Rakousko do Evropské unie a situace v Rakousku se začala postupně stabilizovat.¹⁶

Na základě výše zmíněného je tedy nutno konstatovat, že se dá pochopit váhání s přijetím nového zákona upravujícího obchodní právo. Myslím, že pro to, aby byl vytvořen kvalitní právní předpis s potenciálem upravit materii obchodního práva ne na roky, ale na desetiletí, je třeba jednota v daném státě a politická stabilita, spolupráce politických stran. Myslím, že Rakousku po dlouhou dobu po druhé světové válce vždy jeden z těchto aspektů chyběl. Bylo třeba nejprve vyřešit závažnější problémy a až poté se orientovat na úpravu obchodního práva. Obchodní zákoník sice, jak bylo popsáno výše, neposkytoval ideální úpravu obchodněprávních norem, nutno však podotknout, že i přesto základem obchodního práva byl, a i když s sebou nesl určitou míru nepřehlednosti vzhledem k tomu, že upravoval jen některé otázky obchodního práva a potřeboval větší množství zvláštních zákonů upravujících tyto chybějící otázky, v Rakousku fungoval. Zákodárce tedy nebyl nucen za každou cenu co nejdříve vypracovat nový zákon a k účinnosti UGB tedy došlo až v roce 2007.

V následujících kapitolách blíže rozeberu další jednotlivé důvody přijetí reformy a popíši UGB také z jeho obsahové stránky.

---

¹⁶ VEBER, V. *Dějiny Rakouska*. 1. dopl. a aktualiz. vyd. [i.e. 4. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. Dějiny států. s. 543 - 596

2 Přijetí UGB a jeho systematika

2.1 Důvody vedoucí k HGB-reformě

Proto, aby vyvstala potřeba sepsat rozsáhlou novelu dosavadního zákona je logicky zapotřebí, aby se původní úprava stala z nějakých důvodů nevyhovující. Při posuzování dané reformy je tedy třeba zmínit a zhodnotit jednotlivé důvody, které vedly zákonodárce k přesvědčení, že HGB dále nevyhovuje prostředí rakouského právního řádu. Některé z důvodů byly uvedeny v předchozí kapitole, o dalších bude pojednáno v této části práce.

První konkrétní názory, které již výslovně vybízely ke zpracování „nového“ obchodního práva a nahrazení HGB, se objevily v roce 1980 v učebnici k obchodním právu. Tyto názory však neměly větší význam, jelikož narazily na tvrdou kritiku a na dalších dvacet let byly zatlačeny do pozadí. Tento dvacetiletý vývoj rakouského právního prostředí však znamenal obrat. Začaly se objevovat nové snahy o změnu nahlížení na obchodní právo. A dosavadní *Kaufmannsrecht*¹⁷ se mělo přeměnit v moderní *Unternehmens-Privatrecht*^{18,19}

Když se zamyslíme nad jednotlivými nedostatky HGB, je třeba nejprve zmínit fakt, že už jen samotné označení HGB jako kodifikace obchodního práva je poněkud problematické. V ideálním případě určitou oblast právního řádu upravuje kodifikace, která představuje relativně samostatné a systematické shrnutí právních norem, které danou oblast upravují. V případě HGB však nemůžeme mluvit o kodifikaci jako takové, nýbrž o dílčí kodifikaci vzhledem k jeho závislosti na dalších právních předpisech. Jednotlivé normy obchodního práva nenajdeme zachycené pouze v HGB, ale jsou rozptýlené ve velkém množství dalších právních předpisů. Nutno podotknout, že nejvíce patrná je tato skutečnost ve vztahu k občanskému právu. HGB totiž bez ABGB prakticky nemůže fungovat. ABGB upravuje spoustu institutů, které by se daly označit jako obchodněprávní, přesto se místo v HGB nacházejí v ABGB jako ve všeobecném občanském zákoníku.²⁰

---

¹⁷ Německý pojem *der Kaufmann*, lze přeložit jako kupec, v současné době se používá spíše jako pojem obchodník.

¹⁸ Německý pojem *das Unternehmen* lze přeložit jako podnik nebo podnikání, přičemž slovo *das Privatrecht* znamená v překladu označení soukromého práva.

¹⁹ SCHMIDT, K., KREJCI, H. *Vom HGB zum Unternehmensgesetz*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2002. s. 74

²⁰ SCHMIDT, K., KREJCI, H. *Vom HGB zum Unternehmensgesetz*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2002. s. 6

Konkrétně zde to přeci jen není tak na škodu, tato skutečnost se neobjevuje pouze v Rakousku nebo Německu, ale i v dalších zemích. Je to dáno zřejmě povahou právního odvětví, kdy lze konstatovat, že občanské právo má přesah do práva obchodního a naopak. Někde to dokonce může vést k tomu, že obchodní právo jako takové nemá svou kodifikaci, která by představovala souhrn obchodněprávních norem, ale je rozptýleno do právních předpisů občanského a obchodního práva. O tomto tématu bude pojednáno v následujících kapitolách.

Jako další výrazný důvod pro reformu obchodního práva lze uvést pokročilou „korozi“ HGB. Většinu rozsáhlých zákoníků čeká postupem času podobný osud. Postupně se vedle dané kodifikace vytvoří větší množství jednotlivých zákonů, mající za cíl novelizovat či doplnit tento zákon. Vyčlení se důležité části oblasti, kterou kodifikace upravuje, a z předpisu potom zůstane jen kostra. V případě HGB je to podobné, nehledě na to, že HGB vlastně nikdy nebyl myšlen jako komplexní úprava obchodního práva. Postrádá například převážnou část rejstříkového práva, právo cenných papírů, úpravu nehmotných práv a soutěžního práva, převážnou část úpravy obchodních společností, obchodní zastoupení apod.²¹

Jako další důvod lze zmínit kritiku *Kaufmannsbegriff*²², tedy pojmu Kaufmann. W. Dehn ve svém příspěvku do periodika *Juristische Blätter* označuje jako jeden z problémů HGB právě pojem *Kaufmann*, který je podle ní komplikovaný a zastaralý. Nespokojenost se objevuje u samotného základu úpravy, a to u §§ 1 a 2.²³ V § 1 HGB najdeme definici pojmu *Kaufmann*, která stanoví, že obchodníkem je ten, kdo provozuje obchodní živnost. Obchodní živnost potom v § 1 odst. 2 HGB dále rozvádí, když definuje jednotlivé druhy. Jedná se o přehled základních činností, které jsou považovány za provozování obchodní živnosti, přičemž tento výčet vznikl téměř před sto lety. Není se tedy čemu divit, když mnohem více zohledňuje obchod se zbožím, ne už tolik služby, které jsou v dnešní době tak rozšířené.

V tomto výčtu najdeme například činnost za účelem pořízení movitých věcí nebo cenných papírů a jejich další zcizení buď v nezměněném stavu či po úpravě změněném, dále převzetí věcí ke zpracování nebo zpracování věci bez převodu vlastnictví pro jiné osoby, pokud přesahuje tato činnost rozsah řemesla (tzn. je

---

²¹ SCHMIDT, K., KREJCI, H. *Vom HGB zum Unternehmergegesetz*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2002. s. 6-7

²² Jedná se o pojem obchodníka ve smyslu definice § 1 HGB.

²³ DEHN, W. Vom Kaufmann zum Unternehmer. *Juristische Blätter*. 2004, 126(1), s. 5

většího rozsahu), pojišťovnictví, bankovníctví apod. Tento katalog musíme také ještě posuzovat s ohledem na § 7, který stanoví, že ustanovení veřejného práva mohou oprávnění k provozování obchodní živnosti buď vyloučit, nebo vázat na určité podmínky.²⁴

K pojmu *Kaufmann* je třeba ještě doplnit úpravu svobodných povolání a postavení zemědělců a lesníků. Pokud kritizujeme tento pojem z hlediska jeho zastaralého pojetí a velké roztříštěnosti, je nutno vzít v potaz také postavení svobodných povolání a zvážit, zda nezahrnutí svobodných povolání do pojetí pojmu *Kaufmann* ve smyslu §§ 1 a 2 HGB není jedním ze znaků této roztříštěnosti a komplikovanosti. Zvláštní postavení svobodných povolání také zpochybňuje W. Dehn ve svém článku, když zdůrazňuje jejich povahu. Výkon svobodných povolání je totiž samostatný a profesionální, přičemž vyžaduje určitou organizační strukturu. Představitelé svobodných povolání také nabízejí své služby na trhu a jejich plnění jsou zásadně poskytována za úplatu. Mimo jiné nutno podotknout, že vykonavatelé svobodných povolání se postupem času čím dál více sdružují do osobních či kapitálových společností, a tím samozřejmě ve smyslu pojetí *Kaufmann kraft Rechtsform* (tedy, že za obchodní živnosti jsou automaticky považovány činnosti společností, které jsou ze své podstaty zapsány v obchodním rejstříku) podléhají HGB. Nehledě na to, že je nemyslitelné, aby pro svobodná povolání neplatily základní požadavky, které jsou kladeny na obchodníky dle HGB, ve smyslu pečlivosti, odpovědnosti apod.²⁵ V případě zemědělců a lesníků potom najdeme úpravu v § 3 HGB, který stanoví: „*Auf den Betrieb der Land- und Fortwirtschaft finden die Vorschriften der §§ 1, 2 keine Anwendung.*“ To znamená, že zemědělská ani lesnická činnost se nezahrne pod výčet obchodních živností uvedených v § 2 a tyto činnosti tedy nejsou považovány za obchodní živnost. Výjimku tvoří to podnikání, které je vedlejší živností zemědělského nebo lesnického provozu a je možné jej zapsat do obchodního rejstříku. V souvislosti s kritikou HGB a jeho pojmu *Kaufmann*, jako zbytečně komplikovaného a zastaralého, potom vyvstává otázka, zda není toto zvláštní postavení zemědělců a lesníků přežitkem. O tom, jak se k těmto otázkám postavil zákonodárce, bude pojednáno v následující kapitole.

---

²⁴ KÖNIG, W.; REICHEL-HOLZER, C. *Das Unternehmensgesetzbuch. UGB – HGB im Vergleich*. Linde Verlag GesmbH., 2006. s. 32

²⁵ DEHN, W. Vom Kaufmann zum Unternehmer. *Juristische Blätter*. 2004, **126**(1), s. 8

Ve shrnutí tedy vidíme, že problém nastává už u samotného pojetí obchodního práva jako *Kaufmannsrecht*, které dle mínění rakouských odborníků v dnešní době již těžko obstojí, pokračuje přes pojetí HGB jako úplné kodifikace obchodního práva, přestože vidíme, že celková úprava obchodního práva je značně roztržitá v předpisech stojících vedle HGB, a také že ústřední pojem celého HGB, tedy pojem *Kaufmann*, se jeví jako zbytečně komplikovaný a zastaralý, protože dostatečně nezohledňuje oblast služeb, která je dnes velmi rozšířená.

2.2 Cíle reformy

Jako cíle reformy tedy můžeme označit hlavně snahy o modernizaci a vytvoření rozsáhlé právní úpravy zvláštního odvětví obchodního práva. Konkrétně lze tyto snahy rozdělit do tří hlavních oblastí.

První oblast představuje úpravu a modernizaci pojmu *Kaufmann*, který je rozveden zejména v §§ 1, 2 a 4 HGB.

Za druhé by bylo žádoucí odstranit rozlišení tří kategorií, které upravuje HGB právě ve zmíněných paragrafech (*vollkaufmännisch*²⁶, *minderkaufmännisch*²⁷, *nichtkaufmännisch*²⁸).²⁹

Nakonec je žádoucí dále rozvíjet přechod z tradičního *Kaufmannsrecht* k modernímu *Unternehmensrecht*. S tím současně je třeba se také snažit o sloučení rozsahu obchodního práva s předmětem spotřebitelského práva orientovaného na *Unternehmensbegriff* v jeden soudržný systém.³⁰

Jednotlivé snahy potom lze také spatřovat v konkrétnějším pojednání o rysech HGB-reformy, které rozpracují ve svém díle autoři W. König a C. Reichel-Holzier, když stanoví, že záměr HGB-reformy zahrnuje následující snahy o:

1. Jednotné a rozsáhlé nahrazení dosavadního pojmu *Kaufmann* a úpravy jeho vlastností při zohlednění zvláštního postavení svobodných povolání, zemědělství a lesnictví,
2. liberalizaci firemního práva,

---

²⁶ Der Vollkaufmann jako úplný obchodník zapsaný v obchodním rejstříku.

²⁷ Der Minderkaufmann jako např. malý obchodník, tedy obchodník, jehož podnikání nevyžaduje vedení obchodnickým způsobem zřízeného závodu.

²⁸ Der Nichtkaufmann jako označení pro neobchodníka.

²⁹ ROTH, GÜNTER H., FITZ, H. Eckdaten einer österreichischen HGB-Reform. *Juristische Blätter*. 2002, **124**(7), s. 410

³⁰ ROTH, GÜNTER H., FITZ, H. Eckdaten einer österreichischen HGB-Reform. *Juristische Blätter*. 2002, **124**(7), s. 410

3. formulaci některých zvyklostí, které se týkají osobních obchodních společností, ale nejsou formálně zachyceny v zákoně. Tyto společnosti mají být nově zřizovány za podnikatelským nebo jiným, libovolným účelem tak, jak to funguje u kapitálových společností,
4. jasnou úpravu aplikace předpisů týkajících se účetnictví,
5. přizpůsobení ustanovení věcných a závazkových práv týkající se právních úkonů souvisejících s obchodem novému, rozšířenému okruhu obecného práva podnikatelského práva a dále přenesení těch věcněprávních a závazkoprávních ustanovení, které se netýkají právních úkonů spojených s obchodním právem, do ABGB a vedle toho také odstranění nadbytečných ustanovení,
6. tzv. pročištění práva (*die Rechtsbereinigung*), tedy zejména převést aktuální ustanovení tzv. Čtvrtého zaváděcího nařízení (*die Vierte Einführungsverordnung*) do příslušných kodexů a toto nařízení zrušit.
7. přizpůsobit čtvrtou knihu UGB tak, aby tato splňovala podmínky pro aplikaci ustanovení evropského práva vztahujících se k právním úkonům.³¹

Jak byly tyto jednotlivé kroky konkrétně rozpracovány a upraven jejich obsah bude rozpracováno v následující kapitole.

Pro pochopení záměru zákonodárce lze ještě citovat úryvek z důvodové zprávy k zákonu BGB1 I 120/2005³²: „*Hauptziel der Reform ist eine grundlegende Modernisierung des Handelsgesetzbuches als zentraler Beitrag zur Vereinfachung und Deregulierung des Unternehmensrechts. Gleichzeitig sollen unnötige Differenzierungen zwischen Handels- und allgemeinem bürgerlichen Recht aufgegeben werden und eine großzügige und umfassende Rechtsbereinigung dieses Bereiches erfolgen. Dies trägt zur Klarheit und Sicherheit im Rechtsverkehr bei.*“³³

V překladu tedy důvodová zpráva označuje za hlavní cíl reformy důkladnou modernizaci HGB jako základ ke zjednodušení a deregulaci podnikatelského práva. Současně mají být odstraněny zbytečné rozdíly mezi obchodním právem a všeobecným občanským právem a má nastat rozsáhlé očištění tohoto právního odvětví. To celé potom přispěje k přehlednosti a jistotě v právním styku.

---

³¹ KÖNIG, W.; REICHEL-HOLZER, C. *Das Unternehmensgesetzbuch*. UGB – HGB im Vergleich. Linde Verlag GesmbH., 2006. s. 8 - 9

³² Handelsrechts-Änderungsgesetz (HaRÄG), v překladu zákon, jímž se mění obchodní právo – tedy zákon, na základě kterého se HGB mění v UGB.

³³ Handelsrechts-Änderungsgesetz – HaRÄG (1058 d.B.). *Republik österreich, Parlament*. [online]. 2.3.2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXII/II_01058/fname_045544.pdf

2.3 Jiná možné řešení aktualizace právní úpravy obchodního práva

O důvodech pro změnu úpravy obchodního práva bylo pojednáno výše. Bylo ale přijetí podnikatelského zákoníku jediným možným řešením nebo snad bylo možné vyřešit situaci jinak? H. Krejci a K. Schmidt ve své knize hovoří o dvou jiných řešeních, která jsou celkem odvážná a radikální.³⁴

První navrhované řešení je takové, které odstraní HGB a nenahradí jej žádnou novou kodifikací. Obchodněprávní předpisy by se pak mohly rozdělit a přesunout částečně do ABGB a částečně do jiných zákonů.³⁵

Druhým možným řešením je potom začlenění všech ustanovení, která se týkají podnikového práva, ať jsou v jakémkoliv předpise, a integrovat je do HGB. Tím by se vytvořila nová rozsáhlá kodifikace. Sami autoři však tyto dvě varianty hodnotí jako příliš namáhavé a předpokládají, že by způsobily více námahy, než přinesly užitku.³⁶

2.4 Povaha a přijetí reformy

2.4.1 Povaha reformy

V průběhu této práce byl UGB popisován někdy jako nová kodifikace, někdy jako reforma HGB. Je načase vyjasnit, jak tomu ve skutečnosti je, tedy zda UGB představuje novou úpravu či zda se jedná pouze o novelu HGB. Je třeba se ptát, zda HGB poskytuje skutečně dobrý základ pro úpravu obchodního práva či zda je jako zákon celkově zastaralý a pro zákonodárce je mnohem lepší vytvořit nový koncept. Nebo v tom vedle obsahu a povahy HGB hraje roli také politika?

Ať už má HGB jakékoli nedostatky, nelze jen tak jednoduše odstříhnout více než stoleté zkušenosti, které se odrazily v budování obchodního práva v Rakousku ve 20. století. Tuto úpravu po dlouhý čas zdokonalovala a dále rozvíjela také soudní praxe. Ne všechna ustanovení můžeme dnes považovat za zastaralá a

---

³⁴ SCHMIDT, K., KREJCI, H. *Vom HGB zum Unternehmensgesetz*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2002. s. 7

³⁵ SCHMIDT, K., KREJCI, H. *Vom HGB zum Unternehmensgesetz*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2002. s. 7

³⁶ SCHMIDT, K., KREJCI, H. *Vom HGB zum Unternehmensgesetz*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2002. s. 7

nepoužitelná dále. Bylo by tedy škoda interpretovat HGB jako právo včerejška, nýbrž je výhodnější tuto úpravu vzít a zmodernizovat, využít všechno dobré, co s sebou nese a považovat ji dále jako žijící a do budoucna účinné právo. Vždyť HGB má stejně jako UGB obdobný základ a kostru, který je terminologicky a obsahově přizpůsoben jejich dobám. Stejně jako HGB upravuje UGB:

- Podnikání (v případě HGB živnost nebo obchodní závod),
- nositele podniku (pro UGB der Unternehmer x pro HGB der Kaufmann),
- publicitu podnikání (úprava veřejného rejstříku apod.),
- účetnictví podniků,
- podnikatelskou odpovědnost.³⁷

K. Schmidt potom také označuje reformu HGB jako kompromis. Tvrdí, že nový obraz obchodního práva a s ním revize HGB je právně politickou nutností a minimem, které je třeba provést. Pokud ale tuto změnu provedeme reformou a ne vytvořením nového zákona, bude mnohem lépe přijata. A už ani tak nejde o to, jaký rozsah daná reforma má, tedy zda se jedná o rozsáhlé přepracování stávající úpravy či drobný zásah, který mírně pozměňuje dosavadní právní předpis. Jedná se o kompromis, který bude vzhledem k jeho povaze veřejností dobře přijat. Eliminuje se tak odpor, který se může objevit v souvislosti s představou úplně nového zákona.³⁸

2.4.2 Název zákona

Dle K. Schmidta je název *Handelsgesetzbuch* zcela chybný, když vykazuje přílišné zaměření na obchod se zbožím. Toto podporuje také pojem Kaufmann ve smyslu obchodníka, jelikož v ustanovení § 1 odst. 2, tedy již zmíněném výčtu činností, které se považují za obchodní živnost, najdeme služby, jen pokud se orientují na obchod se zbožím či nějakým způsobem podporují tento obchod. Jako druhý problém tohoto názvu zmiňuje K. Schmidt skutečnost, že je nejasné, jak přesně definovat obchodní právo dle HGB. Tedy zda jej máme definovat skrze první knihu HGB pojednávající o obchodnickém stavu, či skrze knihu čtvrtou HGB, která upravuje obchodní úkony. Oba tyto nedostatky potom přisuzuje době, ve které

---

³⁷ SCHMIDT, K., KREJCI, H. *Vom HGB zum Unternehmensgesetz*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2002. s. 78 - 79

³⁸ SCHMIDT, K., KREJCI, H. *Vom HGB zum Unternehmensgesetz*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2002. s. 77 - 78

HGB vznikl (v 19. století), tedy kdy začínal přechod od objektivního systému k subjektivnímu. HGB totiž vychází z předchozího AHGB, který jako ústřední pojem definoval obchodní úkony, přičemž ale sám HGB se snaží do středu zájmu postavit samotného obchodníka, jako nositele podniku a podnik.³⁹

Právě z důvodu, že ústředním pojmem nové úpravy je podnikatel a podnikání obecně, je tomu také přizpůsoben název UGB, tedy *Unternehmensgesetzbuch*. H. Krejci se zamýšlí nad tím, proč byl zvolen pojem *Unternehmensgesetzbuch* a ne pojem *Unternehmergesetzbuch*. Tedy proč se jedná o zákoník **podnikání** a ne o **podnikatelský** zákoník. Tato skutečnost odpovídá dlouholeté praxi v Rakousku, kdy název zákonů a právních odvětví nebyl odvozen od nositele práv a povinností v daném zákoně či právním odvětví, ale od činnosti, které se těchto předpisů a odvětví týkaly. Například můžeme zmínit pracovní právo jako *Arbeitsrecht* a ne *Arbeitnehmerrecht*, spotřebitelské právo jako *Verbraucherrecht* a ne *Konsumentenschutzrecht*.⁴⁰

Jak bylo řečeno, když budeme název „*Das Unternehmensgesetzbuch*“ překládat doslovně, zjistíme, že se dá vyložit jako zákoník podnikání. Tato skutečnost je samozřejmě v rozporu s názvem této práce, který označuje UGB jako podnikatelský zákoník, je to však z čistě praktických důvodů. Pojem podnikatelský zákoník působí v prostředí českého jazyka více přirozeně a v případě hledání informací o UGB v odborné literatuře je vidět, že se pojem podnikatelský zákoník u nás ujal mnohem více, než název zákoník podnikání. S tímto pojmem se u nás prakticky nesetkáme.

2.4.3 Přijetí zákona

Ve shrnutí výše zmíněného se tedy, mimo jiné také ve spojení s německou reformou HGB z roku 1998, v Rakousku objevil na přelomu 20. a 21. století záměr o reformu HGB, respektive celého obchodního práva. Jádrem této změny byla již dlouho diskutovaná reforma pojmu *Kaufmann* a cílem potom přechod od

---

³⁹ SCHMIDT, Karsten. Zum Stand der HGB-Reform: Rechtsdogmatische und rechtspolitische Überlegungen. *Juristische Blätter*. 2003, 125(3). s. 138.

⁴⁰ SCHMIDT, K., KREJCI, H. *Vom HGB zum Unternehmensgesetz*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2002. s. 1

Kaufmannsrecht k *Unternehmerrecht* se systémově konformním zařazením práva obchodních společností.⁴¹

V roce 2001 sestavilo Spolkové ministerstvo spravedlnosti pracovní skupinu, která měla za úkol vypracovat novou úpravu obchodního práva. Tuto skupinu, která v roce 2003 předložila ministerský návrh k připomínkovému řízení, vedla S. Bydlinski a W. Dehn, a účastnili se mimo jiné také H. Krejci nebo K. Schmidt. Během připomínkového řízení bylo vydáno kolem 60 různých stanovisek a zákon, kterým se mění obchodní právo⁴², byl schválen nejprve Národní radou dne 28. 9. 2005, poté Spolkovou radou dne 13. 10. 2005. Platnosti nabyl ještě v roce 2005, konkrétně 27. října, účinnosti potom až 1. ledna 2007.⁴³ Na základě tohoto zákona došlo ke změně názvu obchodního zákoníku a také k jeho rozsáhlé přeměně v nový, moderní předpis.

2.5 Systematika UGB

Podnikatelský zákoník má celkem 908 ustanovení, která jsou členěna do pěti knih. První kniha obsahuje obecná ustanovení, která jsou obsažena v §§ 1 – 58. Vedle definice základních pojmů, se kterými zákonodárce pracuje napříč celým zákoníkem, a vymezení rozsahu obecné působnosti zákona, zde najdeme ustanovení o firemní knize, pojmu firma, převodu podniku, prokuře či obchodní plné moci. V druhé knize v ustanoveních §§ 105 – 188 najdeme úpravu otevřené společnosti, komanditní společnosti a tiché společnosti. Účetnictví upravuje třetí kniha v §§ 189 – 283 a čtvrtá kniha obsahuje ustanovení o transakcích souvisejících s podnikáním (§§ 343 – 473), jako například smlouvy o zasilatelství apod. Pátá kniha se věnuje námořnímu obchodu v §§ 474 – 905. Poslední tři paragrafy potom upravují platnost a účinnost zákona. V následujícím přehledu najdeme rozepsané jednotlivé knihy UGB a jejich podrobnější obsah.

První kniha, *Allgemeine Bestimmungen* (obecná ustanovení), §§ 1 – 58:

V HGB jako Handelsstand (obchodnický stav).

---

⁴¹ ROTH, Günter H., FITZ, Hanns. Eckdaten einer österreichischen HGB-Reform. *Juristische Blätter*. 2002, 124(7). s. 409

⁴² BGB I 120/2005, Handelsrechts-Änderungsgesetz (HaRÄG)

⁴³ Handelsrechts-Änderungsgesetz – HaRÄG (1058 d.B.). *Republik österreich, Parlament*. [online]. 3.3.2016 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXII/I/1_01058/fname_045544.pdf

První oddíl	§§ 1 – 6	Pojmy a rozsah působnosti
Druhý oddíl	§§ 7 – 16	Firemní kniha
Třetí oddíl	§§ 17 – 37	Firma
Čtvrtý oddíl	§§ 38 – 40	Převod podniku
Pátý oddíl	§§ 48 – 58	Prokura a obchodní plná moc

Druhá kniha, *Offene Gesellschaft, Kommanditgesellschaft und stille Gesellschaft* (otevřená společnost, komanditní společnost a tichá společnost), §§ 105 - 188:

V HGB jako Handelsgesellschaften und stille Gesellschaft (obchodní společnosti a tichá společnost.

První oddíl	§§ 105 – 160	Otevřená společnost
Druhý oddíl	§§ 161 – 176	Komanditní společnost
Třetí oddíl	§§ 177 – 188	Doplňující ustanovení ke společnosti občanského práva, tichá společnost

Třetí kniha, *Rechnungslegung* (účetnictví), §§ 189 - 283:

V HGB totožné.

První oddíl	§§ 189 – 216	Všeobecná ustanovení
Druhý oddíl	§§ 221 – 243	Doplňující ustanovení ke kapitálovým společnostem (akciová společnost a společnost s ručením omezeným)
Třetí oddíl	§§ 244 – 267	Koncernová závěrka a výroční obchodní zpráva u kapitálových společností, zpráva o vedení řízení
Čtvrtý oddíl	§§ 268 – 283	Ustanovení o kontrole, zveřejnění, publikaci a sankcích

Čtvrtá kniha, *Unternehmensbezogene Geschäfte* (právní úkony týkající se podnikání), §§ 343 - 473:

V HGB jako Handelsgeschäfte (obchodní úkony, obchody).

První oddíl	§§ 343 – 372	Všeobecná ustanovení
Druhý oddíl	§§ 373 – 381	Koupě zboží
Třetí oddíl	§§ 383 – 405	Komisní obchod
Čtvrtý oddíl	§§ 407 – 414	Zasílatelství
Pátý oddíl	§§ 416 – 424	Skladování za úplatu

Šestý oddíl	§§ 425 – 451	Přepravní obchod
Sedmý oddíl	§ 454	Náhrada investic
Osmý oddíl	§§ 455 – 460	Prodlení s placením

Pátá kniha, *Seehandel* (námořní obchod), §§ 476 - 905:

V HGB totožné.

První oddíl	§§ 476 – 483	Všeobecná ustanovení
Druhý oddíl	§§ 484 – 488	Rejdař a rejdařská společnost
Třetí oddíl	§§ 511 – 555	Lodník
Čtvrtý oddíl	§§ 556 – 663b	Nákladní přeprava zboží
Pátý oddíl	§§ 664 – 678	Přeprava osob
Sedmý oddíl	§§ 700 – 739a	Havárie (poškození lodi nebo nákladu na moři)
Osmý oddíl	§§ 740 – 763	Záchrana a poskytnutí pomoci při nouzi na moři
Devátý oddíl	§§ 754 – 777	Věřitel, pro jehož pohledávku existuje zákonné zástavní právo k lodi a nákladu (<i>der Schiffsgläubiger</i>)
Desátý oddíl	§§ 778 – 900	Pojištění proti rizikům námořní plavby
Jedenáctý oddíl	§§ 901 – 905	Promlčení

Nabytí účinnosti upravuje § 906, v § 907 najdeme přechodná ustanovení, a § 908 upravuje vztah zákona k předpisům Evropské unie.

2.6 Shrnutí

V této kapitole bylo pojednáno o okolnostech přijetí UGB. Nejprve byly rozpracovány jednotlivé důvody, které přiměly rakouské zákonodárce přepracovat HGB. Jako první důvod byla zmíněna potřeba celkové modernizace obchodního práva. Dosavadní *Kaufmannsrecht* se má přeměnit v moderní *Unternehmensrecht*. Vedle tohoto důvodu bylo zmíněno také, že HGB nevyhovuje jako kodifikace obchodního práva, kdy normy obchodního práva byly rozptýlené ve více právních předpisech, a také skutečnost, že se HGB bez ABGB neobejde. Dále lze zmínit tzv. „koroze“ HGB. Jednotlivé instituty obchodního práva se postupem času vyčlenily z HGB a byly upraveny zvláštními zákony. Mezi další důvod můžeme zařadit zastaralý ústřední pojem HGB, tedy *Kaufmann*. Tento pojem v dnešní době

může jen těžko obstát a je třeba jej také s pojmem obchodní živnost nově definovat. Nakonec lze zmínit potřebu vymezení postavení svobodných povolání, zemědělců a lesníků.

Cíle nové úpravy byly jasně popsány. Mezi ně patří zejména nahrazení pojmu *Kaufmann*, liberalizace svobodných povolání, zachycení některých v praxi užívaných obchodních zvyklostí, vyjasnění některých otázek týkajících se ustanovení o účetnictví, tzv. „pročištění práva“ apod.

Povaha reformy byla vysvětlena v bodu 2.4.1 této práce. UGB tedy není novým právním předpisem, jedná se o reformu dosavadního HGB. Tento předpis byl přepracován, aby vyhovoval dnešní podobě obchodního – podnikatelského práva, byly odstraněny jednotlivé nedostatky a celý předpis byl přejmenován ve smyslu terminologie v něm nově zavedené.

3 Obsah UGB – nejdůležitější pojmy

Tato kapitola je zaměřená na obsahovou stránku UGB, přičemž konkrétně pojednává o nejdůležitějších pojmech tohoto zákoníku, se zaměřením na srovnání s předchozí úpravou v HGB.

3.1 Pojem Unternehmer dle UGB

„Unternehmen ist, wer ein Unternehmen betreibt.“⁴⁴

Podnikatelem dle UGB je ten, kdo provozuje **podnikání**. Obchodníkem dle HGB je ten, kdo provozuje **obchodní živnost**. Podnikání potom definuje § 1 odst. 2 UGB jako každou samostatnou hospodářskou činnost s trvale zřízenou organizací, i když není zaměřená na dosažení zisku.⁴⁵ V odstavci 3 potom ještě zákonodárce doplňuje, že pojem podnikatel stejně zahrnuje také podnikatelky, jako podnikatele. W. Dehn upozorňuje na skutečnost, že v této definici není předem pevně stanovená obsahová povaha podnikání, jako u obchodní živnosti v HGB. Nejsou zde také zahrnuty požadavky na podnikání jako například určitý minimální rozsah podnikání či požadavky publicity (např. zápis do obchodního rejstříku).⁴⁶

Nyní přistoupíme k definici jednotlivých znaků pojmu podnikání. Jejich počet se dle jednotlivých autorů liší (někteří uvádějí pouze základní dle ustanovení § 1 odst. 2, jiní tyto výslovně jmenované rozšiřují (například zákonnost, provozovatel,...)) Snažila jsem se vybrat ty hlavní a opakující se znaky podnikání v jednotlivých dílech:

a) *Betreiber* (provozovatel)

Provozovatelem podniku je osoba, která ve styku mezi subjekty za podnik jedná, přičemž rozhodující je, čím jménem jsou právní úkony týkající se podnikatele uzavírány. Z povahy činnosti podnikání je zřejmé, že na tuto osobu budou kladeny určité požadavky. Aby daná osoba mohla činit právní úkony týkající se podnikání, musí mít právní subjektivitu a být způsobilá k právním úkonům.⁴⁷

⁴⁴ § 1 odst. 1 UGB: Podnikatelem je ten, kdo provozuje podnikání.

⁴⁵ § 1 odst. 2 UGB: „Unternehmen ist jede auf Dauer angelegte Organisation selbständiger wirtschaftlicher Tätigkeit, mag sie auch nicht auf Gewinn gerichtet sein.“

⁴⁶ DEHN, Wilma. Der Unternehmer nach den §§ 1 ff UGB. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2006. s. 45

⁴⁷ TORGLER, U. *UGB Kommentar*. Linde Verlag GesmbH., 2013. s. 65

b) *Auf Dauer angelegt* (trvalé zřízení)

Jedná se o požadavek trvalého zřízení podnikání, přičemž samozřejmě není nezbytné, aby se tak skutečně stalo. Ani se nepředpokládá, že by tato činnost byla nepřetržitá či časově neomezená. Nesmí se však jednat o hospodářskou činnost, která by byla s úmyslem vykonána jednorázově či příležitostně, ale činnost podnikání musí být zřízená zásadně na otevřený počet obchodů, jednání. Vedle toho je třeba zohlednit také různé příležitostné činnosti v sociálních a klubových oblastech, jako například sezónní akce sportovních klubů, školní plesy, vánoční tombola apod., tyto naplňují znaky podnikání, pokud se jedná o pravidelné konání, které je zpoplatněné. Ve shrnutí má být tato činnost založena minimálně na požadavku kontinuity. Na rozdíl od podnikání, do kterého se nezahrnují úkony představující přípravu k podnikání, v případě předchozí obchodní živnosti se za tuto živnost příprava k výkonu považovala.⁴⁸

c) *Organisation* (organizace)

Dle komentáře k UGB se organizace hospodářské činnosti vztahuje k pojmu *Mittel-Zweck-Relation*, tedy ke vztahu mezi prostředky a účelem, jelikož zahrnuje materiální i nemateriální prostředky (typicky například zaměstnance, budovy, přístroje, know-how, apod.) za účelem podnikání. Tyto vstupy jsou organizovány tak, aby výsledkem byl výstup, který můžeme pojmut jako úplatný odbyt na určitém trhu, přičemž není podstatná velikost podnikání jako v případě HGB.⁴⁹

Organizaci můžeme také ještě vymežit jako „*jedes von einer Personengruppe gebildete Aktions- und Handlungssystem mit dem Zweck fortgesetzter Verfolgung eines relativ genau umschriebenen Zieles unter rationalem Einsatz zweckdienlicher Mittel*“⁵⁰, tedy jako každý systém akcí a jednání vytvořený skupinou osob, za cílem pokračování sledování relativně přesně vymezených cílů při racionálním využití účelných prostředků. Navzdory této definici nutno doplnit, že samozřejmě v rámci vymezení pojmu podnikání je možné, aby tuto organizaci zajišťovala pouze jedna osoba a ne skupina osob.⁵¹

---

⁴⁸ DEHN, Wilma. Der Unternehmer nach den §§ 1 ff UGB. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2006, 61(2). s. 46

⁴⁹ TORGLER, U. *UGB Kommentar*. Linde Verlag GesmbH., 2013. s. 58

⁵⁰ DEHN, Wilma. Der Unternehmer nach den §§ 1 ff UGB. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2006, 61(2). s. 46

⁵¹ DEHN, Wilma. Der Unternehmer nach den §§ 1 ff UGB. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2006, 61(2). s. 46

d) *Selbständige wirtschaftliche Tätigkeit* (samostatná hospodářská činnost)

Samostatnost umožňuje odlišení podnikatelské činnosti od výkonu ze služebního poměru. Rozhodující kritérium je samostatné nabízení hospodářského zboží či služeb na trhu, přičemž velikost tohoto trhu není rozhodující, rozhodující je protistrana nabízejícího. Tento předpoklad by totiž nebyl splněn například v případě, že by se jednalo o nabídku uvnitř daného zařízení, která by představovala samozásobování podniku.⁵²

e) *Keine Notwendigkeit einer Gewinnerzielungsabsicht* (bez nutnosti úmyslu dosažení zisku)

Na základě definice podnikatele vidíme, že není rozhodující, zda se podnikatel orientuje pouze na pokrytí nákladů své činnosti nebo zda se snaží o dosažení zisku. Z praktického hlediska je toto kritérium podstatné zejména pro charitativní nebo dobročinné organizace. Hlavní činnost těchto subjektů totiž není zaměřená na protiplnění za poskytnutí hodnoty, ale poskytnutí prostředků pro různý okruh adresátů (formou darů, dotací apod.)⁵³

3.1.1 V porovnání: pojem Kaufmann

„Kaufmann im Sinne dieses Gesetzbuch ist, wer ein Handelsgewerbe betreibt.“⁵⁴

Definici pojmu Kaufmann ve smyslu *Vollkaufmann* nalezneme v ustanovení § 1 odst. 1 HGB, které stanoví, že obchodníkem ve smyslu HGB je ten, kdo provozuje obchodní živnost. Pojem obchodní živnost HGB definuje dále v odstavci 2, který obsahuje souhrn jednotlivých činností spadajících pod obchodní živnost. Mezi činnosti uvedené v § 1 odst. 2 HGB patří tyto:

- pořízení movitých věcí nebo cenných papírů a jejich další zcizení buď v nezměněném stavu či po úpravě změněném (vidíme, že sem nelze zařadit ani obchod s nemovitostmi, jelikož se jedná pouze o movité věci, ani obchod se zbožím, které bylo získáno přímo z přírodních zdrojů),

---

⁵² DEHN, Wilma. Der Unternehmer nach den §§ 1 ff UGB. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2006, 61(2). s. 46-47

⁵³ DEHN, Wilma. Der Unternehmer nach den §§ 1 ff UGB. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2006, 61(2). s. 47

⁵⁴ § 1 odst. 1 HGB

- převzetí věcí ke zpracování nebo zpracování věci bez převodu vlastnictví pro osoby, přesahuje-li tato činnost rozsah řemesla (tedy dosahuje-li větších rozměrů),
- pojišťovnictví (omezené na pojištění za pojistné),
- bankovníctví a směnářská činnost,
- doprava věcí a cestujících na moři, činnost dopravce nebo doprava osob po zemi či vnitrozemských vodách určitých institucích, jakož i provoz lodního vleku,
- činnost komisionářská, zasílatelská a činnost skladovatele,
- činnost obchodních zástupců a obchodních makléřů,
- činnost vydavatelská, jakož i obchod s knihami a uměním,
- činnost tiskářská, přesahuje-li rozsah řemesla.⁵⁵

Ve shrnutí tedy podnikatel je ten, kdo provozuje podnikání. Podnikání je definováno jako každá samostatná hospodářská činnost s trvale zřízenou organizací, i když není zaměřená na dosažení zisku. Pojem obchodníka je definován obdobně. Je jím ten, kdo provozuje obchodní živnost. Na rozdíl od podnikání je ale obchodní živnost definována velmi obsáhle, a to výčtem činností, které se pod pojem obchodní živnost řadí. Tento výčet je navzdory své obsáhlosti věcně nedostačující, jelikož nezohledňuje všechny činnosti, se kterými se dnes člověk setká a které by měly být za obchodní živnost považovány. Oproti tomu definice podnikání, jak již byla vysvětlena, otevírá možnost zařadit pod pojem podnikání široké spektrum činností, představuje moderní pojetí podnikání odpovídající také zahraničním právním úpravám.

3.1.2 Unternehmer kraft Rechtsform (podnikatelem na základě právní formy)

Podnikatelem jsou i subjekty, které splňují požadavek právní formy. Tyto jsou definovány v § 2 UGB: „*Aktiengesellschaften, Gesellschaften mit beschränkter Haftung, Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften, Versicherungsvereine auf Gegenseitigkeit, Sparkassen, Europäische wirtschaftliche Interessenvereinigungen (EWIV), Europäische Gesellschaften (SE) und Europäische Genossenschaften (SCE) sind Unternehmer kraft Rechtsform.*“ Pokud se tedy jedná o akciovou

---

⁵⁵ KÖNIG, W.; REICHEL-HOLZER, C. *Das Unternehmensgesetzbuch. UGB – HGB im Vergleich.* Linde Verlag GesmbH., 2006. s. 8 - 9

společnost, společnost s ručením omezeným, výdělečné a hospodářské družstvo, vzájemný pojišťovací spolek, spořitelnu, evropské hospodářské zájmové sdružení, evropskou společnost nebo evropskou družstevní společnost, platí na ně ustanovení upravující podnikatele, aniž by bylo nutné splňovat další požadavky. Entity označované v § 2 UGB jsou označovány jako tzv. *Formkaufleute*, (*Formunternehmer*)⁵⁶. Toto ustanovení posiluje právní jistotu a jasnost v právním styku.⁵⁷

Jako právní následky tohoto ustanovení můžeme jmenovat skutečnost, že v § 2 UGB uvedené subjekty nemusí provozovat podnikání ani jinou činnost jako svobodné povolání, výkon zemědělství či lesnictví, přesto se na ně budou vztahovat také ustanovení první knihy UGB, jako by se jednalo o podnikatele dle § 1 UGB, vyjma ustanovení §§ 7 a násl., 17 s násl. a 48 a násl. Pro tyto je použití § 2 UGB přípustné jen pokud je subjekt z výčtu dle § 2 UGB zapsán v obchodním rejstříku. Pro druhou knihu není § 2 UGB vypovídající, jelikož ta pojednává o otevřené společnosti, komanditní společnosti a tiché společnosti. Bylo by však sporné, pokud by se na zisku jednoho ze subjektů dle UGB účastnila tichá společnost, která by neprovozovala podnikání.⁵⁸

3.1.3 Unternehmer kraft Eintragung (podnikatel na základě zápisu)

Na základě § 3 UGB jsou také osoby, které jsou neprávem zapsány v obchodním rejstříku a jednají pod jejich firmou, přesto považovány za podnikatele. Jedná se o nevyvratitelnou fikci. Dané ustanovení slouží pro zachování právní jasnosti a také má zabránit nejistotě ohledně toho, zda jsou pro určité subjekty naplněny znaky podnikatele.⁵⁹

3.1.4 Freie Berufe (svobodná povolání)

Jak bylo popsáno v předchozí kapitole, před přijetím UGB se strhla diskuze, zda svobodná povolání odlišovat od klasického pojetí podnikání nebo ne. Pro zahrnutí svobodných povolání pod pojem podnikatele ve smyslu § 1 HGB svědčí

---

⁵⁶ Jsou zahrnuty pod pojem podnikatele na základě jejich právní formy.

⁵⁷ KÖNIG, W.; REICHEL-HOLZER, C. *Das Unternehmensgesetzbuch. UGB – HGB im Vergleich*. Linde Verlag GesmbH., 2006. s. 15

⁵⁸ TORGLER, U. *UGB Kommentar*. Linde Verlag GesmbH., 2013. s. 70

⁵⁹ TORGLER, U. *UGB Kommentar*. Linde Verlag GesmbH., 2013. s. 71 – 73

argumenty W. Dehn, např. skutečnost, že výkon svobodných povolání je samostatný a profesionální, přičemž vyžaduje určitou organizační strukturu, nebo že představitelé svobodných povolání také nabízejí své služby na trhu a jejich plnění jsou zásadně poskytována za úplatu. Proti těmto argumentům se však samozřejmě příslušníci svobodných povolání ohradili a dále trvají na jejich zvláštním postavení. Upozorňují, že tato povolání s sebou nesou nadstandardní požadavky na jejich vykonavatele, jako například vysoký stupeň vzdělání, vysokou míru odpovědnosti, často povinnost mlčenlivosti. Dále pro ně většinou neplatí orientace na odbyt jako u podnikatelů nebo také velmi často podléhají při výkonu značným omezením při reklamní činnosti a cenové kalkulaci. Nehledě na to, že jejich povinnosti bývají často obsaženy ve stavovských předpisech, nemusíme se tedy bát, že by nebyly dostatečně upraveny.⁶⁰

Ve světle těchto skutečností UGB zavedl kompromis, který spočívá v tom, že svobodná povolání nejsou vysloveně vyňata z institutu podnikatele, dle § 4 odst. 2 UGB se na ně však nevztahují ustanovení první knihy UGB. Nově je ale příslušníkům svobodných povolání ponechána volba, zda se podrobí ustanovením první knihy UGB nebo ne. Pokud ano, stane se tak na základě zápisu daného příslušníka do obchodního rejstříku:

„Angehörige der freien Berufe sind von der Anwendung der folgenden Abschnitte des Ersten Buches ausgenommen. Sie können sich jedoch durch Eintragung in das Firmenbuch freiwillig dem Ersten Buch unterstellen, sofern dem keine berufsrechtlichen Sonderbestimmungen entgegenstehen.“⁶¹

3.1.5 Zemědělci a lesníci

V případě zemědělců a lesníků je to obdobné. I když při své činnosti vykazují rysy podnikání, mají určitou organizační strukturu, orientují se na odbyt na trhu apod., nemůžeme se k nim z povahy oblasti jejich působení chovat ve všech ohledech jako k podnikatelům. Toho si byl zákonodárce vědom a také zde, stejně jako u svobodných povolání, volil cestu kompromisu. Opět nejsou zemědělci ani lesníci vyloučeni z působnosti pojmu podnikatel, dle § 4 odst. 3 jsou však vyňati

---

⁶⁰ DEHN, Wilma. Vom Kaufmann zum Unternehmer. *Juristische Blätter*. 2004, 126(1). s. 8-9

⁶¹ § 4 odst. 2 UGB, v překladu: Příslušníci svobodných povolání jsou z aplikace následujících oddílů první knihy UGB vyjmuti. Chtějí-li, mohou se však dobrovolně skrze zápis do obchodního rejstříku ustanovením první knihy UGB podrobit, a to za předpokladu, že proti tomu zvláštní ustanovení daných profesních předpisů nic nenamítají.

z použití ustanovení první knihy. Ale také v jejich případě je možné, aby se zápisem jejich podnikání či zápisem jejich vedlejší živnosti do obchodního rejstříku dobrovolně těmto ustanovením podvolili.⁶²

3.1.6 Einzelunternehmer (fyzická osoba – podnikatel)

Pojem *Einzelunternehmer* znamená fyzická osoba – podnikatel. Na základě ustanovení § 8 odst. 1 UGB je zavedena povinnost zápisu do obchodního rejstříku pouze pro podnikatelsky činné fyzické osoby, které jsou dle § 189 UGB (tedy dle hodnoty tržeb, kdy hranice dle tohoto ustanovení je stanovená na 700 000 EUR ročně) povinné předkládat závěrečný účet. Ostatní fyzické osoby – podnikatelé jsou k tomu pouze oprávněné a v souvislosti s tím se také mohou následně nechat z tohoto rejstříku vymazat.⁶³

3.2 Další pojmy první knihy UGB

3.2.1 Firemní kniha a firma

V předchozí kapitole byla jako jeden z cílů HGB-reformy označena liberalizace firemního práva. Nyní bude krátce pojednáno o tom, zda a jak k ní došlo.

V úvodu je vhodné zmínit dva principy, které se objevují ve firemním právu. Těmi jsou *Gestaltungsfreiheit* jako svobodné určení si osoby, která chce podnikat, jakým způsobem bude podnikat, jakou formou, jaké prostředky proto využije a podobně, dále potom *Rechtsformfreiheit*, tedy svoboda zvolit si právní formu daného podnikání. Druhý zmíněný princip doprovází povinnost zvolenou právní formu promítnout do názvu obchodní firmy podnikatele formou dodatku (§ 19 UGB). Pro okolí tak bude zřejmé, s jakým typem podnikatele jedná.⁶⁴ Například v případě komanditní společnosti se použije označení „*Kommanditgesellschaft*“ nebo zkratka „KG“, v případě otevřené společnosti „*Offene Gesellschaft*“ či zkratka „OG“.⁶⁵

---

⁶² DEHN, Wilma. Vom Kaufmann zum Unternehmer. *Juristische Blätter*. 2004, 126(1). s. 9

⁶³ TORGLER, U. *UGB Kommentar*. Linde Verlag GesmbH., 2013. s. 88-89

⁶⁴ SCHMIDT, K., KREJCI, H. *Vom HGB zum Unternehmensgesetz*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2002. s. 25

⁶⁵ TORGLER, U. *UGB Kommentar*. Linde Verlag GesmbH., 2013. s. 161-162

Firemní knihu⁶⁶ upravují ustanovení §§ 7 – 16. Hned v úvodním ustanovení, v § 7, je stanoveno, že obchodní rejstřík vedou soudy. Komentář k UGB tyto soudy konkretizuje. Jedná se o soudní dvory první instance⁶⁷, jejichž místní příslušnost je dána dle hlavního závodu příslušného sídla podnikatele.⁶⁸ Dle ustanovení § 9 je samozřejmě každý oprávněn nahlédnout do obchodního rejstříku a sbírky listin při něm vedené, pořizovat výpisy a také potvrzení, ze kterého může být patrné zejména kdo je vlastníkem v rejstříku zanesené firmy, kdo je oprávněn za ní jednat apod.

Ustanovení o firmě najdeme v ustanoveních §§ 17 – 38. Pojem firma vysvětluje § 17 UGB. Jedná se o jméno podnikatele, které je zapsáno v obchodním rejstříku a pod kterým podnikatel činí své úkony a pod kterým se podepisuje⁶⁹. Mezi požadavky, které musí splňovat firma pro to, aby byla v souladu s ustanoveními UGB, patří zejména to, že se jedná o označení podnikatele, které musí být schopné odlišit jej od ostatních (§ 18 odst. 1 UGB). V praxi to znamená, že se může jednat o kombinaci čísel, písmen, zvláštních znaků a je na fantazii podnikatele, jaké označení zvolí. Toto označení však nesmí být zaměnitelné s firmou jiného podnikatele. Tento požadavek je v souladu s ochranou při obchodním styku. Vedle toho je zde zákaz uvedení osob v omyl v souladu s obchodní firmou jako klamavým označením. Ve shrnutí je tedy třeba zvolit označení, které bude představovat obchodní firmu. Toto označení musí mít dostatečné schopnosti odlišit podnikatele od ostatních a nesmí působit klamavě.⁷⁰

V souladu s těmito ustanoveními vidíme, že zákonodárce skutečně naplnil jeden z cílů, které byly zmíněny v předchozí kapitole, tedy liberalizaci firemního práva, zejména když vezmeme v potaz ustanovení HGB, které přímo stanovily v § 18 požadavek pro obchodníka, který obchodoval bez společníka či prostřednictvím tiché společnosti, jako firmu uvést jeho příjmení a alespoň jedno z křestních jmen. Oproti tomu má podnikatel dle UGB prostor pro určení své firmy, který je omezen pouze již zmíněnými požadavky.⁷¹

---

⁶⁶ Firemní kniha je rakouskou obdobou českého obchodního rejstříku. Dále o ní v této práci bude psáno jako o obchodním rejstříku.

⁶⁷ Die Landesgerichte (v překladu zemské soudy) a das Handelsgericht ve Vídni (v překladu obchodní soud) jsou první instancí pro rozhodování o všech právních věcech, které nejsou svěřeny do rozhodování obvodních soudů (die Bezirksgerichte)

⁶⁸ TORGLER, U. *UGB Kommentar*. Linde Verlag GesmbH., 2013. s. 86

⁶⁹ § 17 UGB: „Die Firma ist der in das Firmenbuch eingetragene Name eines Unternehmers, unter dem er seine Geschäfte betreibt und die Unterschrift abgibt.“

⁷⁰ TORGLER, U. *UGB Kommentar*. Linde Verlag GesmbH., 2013. s. 156 - 160

⁷¹ KÖNIG, W.; REICHEL-HOLZER, C. *Das Unternehmensgesetzbuch. UGB – HGB im Vergleich*. Linde Verlag GesmbH., 2006.s. 20

3.2.2 Další oddíly první knihy

Poslední dvě části první knihy UGB upravují v §§ 38 – 40 převod podniku a v §§ 41 – 58 prokuru a obchodní plnou moc.

Převodu podniku jsou věnována ustanovení §§ 38 – 40. Hned v úvodu je stanoveno, že pokud se jedná o převod podnikání mezi žijícími a nebylo sjednáno jinak, převádí se k momentu převodu podniku na nabyvatele také všechny právní vztahy zcizitele týkající se podnikání se všemi dosud vzniklými právy i závazky. Pro tyto závazky zcizitele zůstávají v platnosti odevzdané jistoty (např. kauce,...). Třetí osoba má dle § 38 odst. 2 možnost převod jeho smluvního vztahu ve lhůtě tří měsíců ode dne sdělení převodu proti zciziteli či nabyvateli rozporovat. Ve sdělení o převodu je tato osoba na právo vznést odpor upozorněna. V případě účinného rozporu trvá tento vztah se zcizitelem dále.⁷² Oproti úpravě v HGB, kde se ustanovení o převodu podniku orientovala spíše na otázky ručení, UGB upravuje také předpoklady přechodu stávajících právních vztahů na nabyvatele.⁷³

Ustanovení prokury a obchodní plné moci zůstávají bez větších změn. Prokura je jednou z forem zastoupení a její rozsah můžeme dle § 49 definovat jako zmocnění ke všem druhům soudních a mimosoudních úkonů a právním jednáním, které s sebou nese provozování podnikání. Pro tyto již není třeba žádná další plná moc. Oproti HGB požaduje UGB v § 48, aby prokura byla udělena pouze od podnikatele **zapsaného v obchodním rejstříku** nebo jeho zákonného zástupce.⁷⁴

Rozsah plné moci je definován v ustanovení § 54 jako zmocnění k provozování podnikání (*Generalhandlungsvollmacht*), k provádění jednoho určitého druhu úkonů náležejících k podnikání (*Arthandlungsvollmacht*), či k provedení jednotlivých konkrétních úkonů náležejících k podnikání (*Spezialhandlungsvollmacht*). Obchodní moc je převoditelná pouze se souhlasem podnikatele a v pochybách nekončí smrtí podnikatele.

---

⁷² TORGGLER, U. *UGB Kommentar*. Linde Verlag GesmbH., 2013. s. 203-205

⁷³ BYDLINSKI, Sonja. Das Unternehmensgesetzbuch im Überblick: Vom Kaufmann zum Unternehmer - mit allen Konsequenzen. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2006, 61(2). s. 43

⁷⁴ KÖNIG, W.; REICHEL-HOLZER, C. *Das Unternehmensgesetzbuch. UGB – HGB im Vergleich*. Linde Verlag GesmbH., 2006. s. 87 – 88

3.3 Druhá kniha UGB

Ve druhé knize UGB najdeme úpravu otevřené společnosti (v HGB jako otevřená obchodní společnost), komanditní společnosti a tiché společnosti. V souvislosti s reformou obchodního práva došlo k rozšíření rozsahu působnosti OG a KG. OG a KG mohou také založit osoby, které nejsou podnikateli.

Otevřená obchodní společnost je definována dle § 105 UGB⁷⁵ jako společnost vedená pod vlastní firmou, jejíž společníci jsou propojeni společným majetkovým režimem⁷⁶ a nejsou omezeni v ručení věřiteli společnosti. OG má právní způsobilost a může být založená za jakýmkoli povoleným účelem včetně činnosti svobodného povolání a zemědělské nebo lesnické činnosti. Proto, aby byla OG založena, je třeba minimálně dvou společníků. Hned v počátečním ustanovení tedy můžeme vidět vedle změny názvu na OG také skutečnost, že oproti HGB, kde bylo stanoveno, že OHG může být založena za účelem odbytu obchodní živnosti, lze OG založit za prakticky jakýmkoliv povoleným účelem.⁷⁷

Komanditní společnost můžeme vymezit jako společnost vedenou pod vlastní firmou, ve které ručí věřitelům společnosti komanditisté do výše svého vkladu a komplementáři neomezeně⁷⁸. Pokud není v ustanoveních o KG stanoveno jinak, použijí se ustanovení o OG.

OG i KG jsou zřízené uzavřením společenské smlouvy, vznikají na základě zápisu do obchodního rejstříku. Právní vztahy mezi sebou společníci vymezí ve společenské smlouvě, to, co není ve společenské smlouvě stanoveno, se bude řídit dle ustanovení UGB. Pokud není sjednaná velikost jejich podílů ve společnosti, má se za to, že jsou tyto podíly stejné, přičemž vklady společníků mohou být také formou poskytnutí služeb. Zrušení společnosti je upraveno v §§ 131 a násl. UGB, přičemž mezi důvody pro zrušení společnosti řadíme:

- uplynutí času, na který byla společnost zřízena,

---

⁷⁵ § 105 UGB: „Eine offene Gesellschaft ist eine unter eigener Firma geführte Gesellschaft, bei der die Gesellschafter gesamthandschaftlich verbunden sind und bei keinem der Gesellschafter die Haftung gegenüber den Gesellschaftsgläubigern beschränkt ist. Die offene Gesellschaft ist rechtsfähig. Sie kann jeden erlaubten Zweck einschließlich freiberuflicher und land- und forstwirtschaftlicher Tätigkeit haben. Ihr gehören mindestens zwei Gesellschafter an.“

⁷⁶ Princip *Gesamtschafts*hand se uplatňuje u OG a KG a vyjadřuje skutečnost, že jednotlivý společník nemůže se svým podílem ve společnosti nakládat sám.

⁷⁷ KÖNIG, W.; REICHEL-HOLZER, C. *Das Unternehmensgesetzbuch. UGB – HGB im Vergleich*. Linde Verlag GesmbH., 2006. s. 23 - 24

⁷⁸ § 161 UGB: „Eine Kommanditgesellschaft ist eine unter eigener Firma geführte Gesellschaft, bei der die Haftung gegenüber den Gesellschaftsgläubigern bei einem Teil der Gesellschafter auf einen bestimmten Betrag (Haftsumme) beschränkt ist (Kommanditisten), beim anderen Teil dagegen unbeschränkt ist (Komplementäre).“

- usnesení společníků,
- prohlášení konkurzu na majetek společnosti nebo pravomocné odmítnutí prohlášení konkurzu pro nedostatek majetku,
- smrt společníka, pokud ze společenské smlouvy neplyne něco jiného (v případě KG nemá smrt komanditisty za následek zrušení společnosti),
- prohlášení konkurzu na majetek společníka nebo pravomocné odmítnutí prohlášení konkurzu pro nedostatek majetku společníka,
- zrušení na základě výpovědi a soudního rozhodnutí.

Pokud se po zrušení společnosti nekoná jiné vzájemné majetkové vypořádání sjednané společníky či neprobíhá insolvenční řízení, vstupuje společnost do likvidace.

Tichá společnost je vymezena dle ustanovení § 179 UGB⁷⁹. Osoba, která se jako tichý společník účastní na podnikání či majetku jiného majetkovým vkladem, splní tento vklad tak, že přejde ten v majetek podnikatele. Z právních úkonů, které byly uzavřeny v rámci provozování podnikání nebo týkající se majetku, na kterém se tichý společník účastní, bude oprávněn a povinen sám vlastník podniku. Tichý společník se podílí na zisku i ztrátě, lze ale také sjednat, že se na ztrátě podílet nebude. Rozsah účasti tichého společníka na zisku a ztrátě může být určen ve smlouvě. V případě, že není, platí podle okolností přiměřený podíl.

3.4 Třetí kniha UGB v přehledu

Třetí kniha UGB je nazvaná jako *Rechnungslegung*. Tento pojem můžeme vyložit jako veřejné vyložení účtů, celkové zhodnocení nebo jednoduše účetnictví. Okruh adresátů třetí knihy upravuje hned její úvodní ustanovení, tedy § 189 odst. 1. Touto knihou se řídí kapitálové společnosti, dále osobní společnosti za předpokladů stanovených v daném ustanovení (zde jsou některá kritéria ovlivněna právem Evropské unie) a ostatní podnikatelé, kteří v rámci svého výkonu činnosti během hospodářského roku docílí prodejní tržby více než 700 000 EUR. Samozřejmě v okruhu adresátů mají zvláštní postavení příslušníci svobodných povolání, zemědělci a lesníci vzhledem ke svému postavení dle § 4 UGB. Tito mohou

---

⁷⁹ „*Wer sich als stiller Gesellschafter am Unternehmen oder Vermögen eines anderen mit einer Vermögenseinlage beteiligt, hat die Einlage so zu leisten, dass sie in das Vermögen des anderen übergeht.*“

podléhat třetí knize pouze jako fyzické osoby – podnikatelé, nebo v rámci příslušnosti k osobní společnosti za splnění určených podmínek.⁸⁰

Ve třetí knize nalezneme vedle všeobecných ustanovení (vedení účetní knihy, sestavení účetní rozvahy, obsah účetní rozvahy apod.) například doplňující ustanovení o kapitálových společnostech, kde je mimo jiné členění kapitálových společností dle velikosti, právní úprava roční závěrky (*Jahresabschluss*), účetní rozvahy, apod. Na to potom navazují ustanovení o koncernové závěrce a výroční obchodní zprávě u kapitálových společností (zejména konkretizování povinnosti sestavení, požadavky na formu a obsah, předpisy pro oceňování, zpráva o vedení řízení, atd.). Nakonec samozřejmě nesmí chybět ustanovení o kontrole, zveřejnění, publikaci a sankcích při nedodržení povinností vyplývajících z ustanovení třetí knihy UGB, například úprava revize závěrky, vymezení sankcí (především rozsah pokut).

Tato kniha neprošla v rámci HGB-reformy velkými změnami. Bylo ji však nutné přizpůsobit nové terminologii a výkladu pojmů, proto se oproti HGB změnil okruh jejích adresátů, jak bylo vymezeno výše. Účetnictví je jednou z tradičních částí obchodního práva. Pro podnikatelskou praxi je výhodnější zachovat kontinuitu této oblasti spíše, než ji rozsáhlými úpravami zásadně měnit.⁸¹

3.5 Vybrané instituty čtvrté knihy UGB

Čtvrtá kniha upravuje záležitosti vztahující se k podnikání (tedy dle UGB *unternehmensbezogene Geschäfte*). Tato tematika byla v HGB označena jako právní úkon obchodníka náležející k provozu obchodní živnosti⁸². HGB tyto úkony vymezil jako právní úkony, které musí splňovat dva základní znaky. Prvním znakem je, že jednou ze stran daného úkonu je obchodník, druhým, že se tento úkon vztahuje k provozování obchodní živnosti. UGB tuto definici v podstatě zachoval, přizpůsobil ji pouze nové terminologii, když v prvním znaku vyměnil pojem obchodníka za pojem podnikatele a příslušnost k provozování obchodní živnosti vyměnil za provozování podnikání. § 343 odst. 2 UGB tedy uvádí, že

---

⁸⁰ SCHMIDT, Karsten. Der Entwurf eines Unternehmensgesetzbuch - eine rechtspolitische Analyse. *Juristische Blätter*. 2004, 126(1). s. 37 - 38

⁸¹ SCHMIDT, Karsten. Der Entwurf eines Unternehmensgesetzbuch - eine rechtspolitische Analyse. *Juristische Blätter*. 2004, 126(1). s. 37 - 38

⁸² V HGB jako *Handelsgeschäfte*.

unternehmensbezogene Geschäfte jsou všechny úkony podnikatele, které náleží k provozování podnikání.⁸³

Čtvrtá kniha se vztahuje na podnikatele ve smyslu §§ 1 – 3 UGB a také na právnické osoby veřejného práva. V případě pochybností, zda podnikatelem provedené právní úkony spadají pod definici *unternehmensbezogene Geschäfte* se má dle § 344 za to, že ano.

Obecná ustanovení čtvrté knihy upravují základní otázky týkající se ústředního pojmu čtvrté knihy. Tato ustanovení byla také dotčena HGB-reformou. Zmínit můžeme například skutečnost, že dle § 362 bylo mlčení považováno za projev vůle představující přijetí nabídky, v UGB bylo toto ustanovení vypuštěno a dnes již nemá žádnou hodnotu jako projev vůle, nebo také to, že HGB rozlišoval mezi *Vollkaufmann* a *Minderkaufmann*. UGB toto rozlišení postrádá a je třeba zohlednit tuto skutečnost také v jeho ustanoveních. Zákodárce se k tomu postavil tak, že ustanovení upravující postavení *Minderkaufmann* ve čtvrté knize UGB jednoduše vyškrtl (například části ustanovení nebo celá ustanovení §§ 348-350 HGB). V této knize UGB je třeba také zohlednit vztah s ABGB, kdy obecná ustanovení o právních úkonech nalezneme právě v ABGB a UGB poskytuje zvláštní ustanovení pro právní úkony podnikatelského práva.⁸⁴

Na všeobecná ustanovení knihy čtvrté UGB navazují ustanovení o koupě zboží, v UGB jako *Warenkauf*. I zde si můžeme oproti předchozí úpravě všimnout změnu v terminologii, jelikož koupě zboží byla v předchozí úpravě pojmenovaná jako obchodnická koupě, tedy *Handelskauf*.

Následuje komisionářství, kde najdeme vymezenou komisionářskou smlouvu, komisionáře (ten, kdo se zavazuje vlastním jménem koupit či prodat zboží nebo cenné papíry na účet komitenta) a komitenta včetně jejich práv a povinností.

V ustanovení §§ 407 a násl. potom nalezneme úpravu zasilatelství. Zasilatel je zde definován jako osoba, která se zavazuje obstarat odeslání zboží u dopravce či námořního dopravce na účet odesílatele. V rámci zasilatelství tedy budou upraveny zejména práva a povinnosti zasilatele a odesílatele.

Skladování za úplatu je upraveno v §§ 416 a násl. UGB. Opět se jedná zejména o úpravu osoby skladovatele jako osoby, která zprostředkuje skladování a úschovu zboží, a ukladatele včetně jejich práv a povinností.

---

⁸³ SCHAUER, M. Handelsrechtsreform: Die Neuerungen im Vierten und Fünften Buch. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2006, 61(2). s. 68

⁸⁴ SCHAUER, M. Handelsrechtsreform: Die Neuerungen im Vierten und Fünften Buch. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2006, 61(2). s. 67

Následuje úprava přepravního obchodu. Za přepravce je považován ten, kdo se zavazuje k přepravě zboží po zemi, řekách či vnitrozemských vodách. Vydání této zásilky je potom vázáno na předložení náložního listu, kterým se legitimuje příjemce zboží.

Na ustanovení o přepravním obchodu navazuje již pátá, poslední kniha UGB, která pojednává o námořním právu.

3.6 Pátá kniha UGB

Pátá kniha UGB není v Rakousku tolik známá. Některé publikace, které se věnují UGB, tuto knihu nezmiňují, nebo zmiňují, ale dále nerozpracují. Zde o ní bude pojednáno také velmi stručně. Pátá kniha UGB upravuje námořní právo zejména v souvislosti s lodní dopravou na vnitřních vodách Rakouska. Vedle všeobecných ustanovení zde najdeme mimo jiné ustanovení o rejdaři a rejdařské společnosti, nákladní přepravě zboží, přepravě osob, pojištění proti rizikům námořní plavby a podobně. Stejně jako ostatní knihy UGB se i tato dočkala změn na základě HaRÄG, i když ne tak rozsáhlých. V této knize sledoval zákonodárce jeden z cílů HGB-reformy, tedy tzv. „pročištění práva“ (*Rechtsbereinigung*) tak, jak o něm bylo pojednáno v předchozí kapitole. Jedná se zejména o vyloučení institutu rejdaře jako zvláštní právní formy spolkového práva (tím došlo ke zrušení §§ 489 – 510 HGB). Dále došlo například ke zrušení půjčky na loď jako zvláštního druhu půjčky se zástavou lodi, přepravného a nákladu (tím došlo ke zrušení §§ 697 – 699). Pro srovnání v Německu byla tato ustanovení vyloučena už v roce 1972.⁸⁵

3.7 Novela UGB z roku 2008

Samozřejmě byl UGB již několikrát novelizován, největší dosavadní zásah do jeho ustanovení představovala novela z roku 2008, tedy *Unternehmensrechts-Änderungsgesetz*⁸⁶. Jak bylo zmíněno výše, třetí kniha UGB nebyla HGB-reformou tolik zasažena. HaRÄG však s sebou větší změny této knihy přinesl. Jednalo se totiž o reakci na přijetí dvou směrnic Evropské unie, které byly zavedeny v souvislosti

---

⁸⁵ SCHAUER, M. Handelsrechtsreform: Die Neuerungen im Vierten und Fünften Buch. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2006, **61**(2). s. 68

⁸⁶ Zákon BGB I 70/2008, Unternehmensrechts-Änderungsgesetz (URÄG).

s evropskými a mezinárodními skandály právě v oblasti účetnictví podnikatelů (účetní závěrky, vedení účetnictví a řízení a správy společností).⁸⁷

Mezi dotčené oblasti patří například úprava auditorů. Došlo k pozměnění §§ 270 a 271. Na základě těchto ustanovení je auditor vybrán společníky. K valné hromadě, na které je auditor volen, jsou přizváni členové dozorčí rady. Následně dozorčí rada s auditorem sjedná obsah smlouvy o revizi závěrky a smlouvu uzavře. Tato smlouva má podle většinového mínění povahu smlouvy o dílo. Současně s uzavřením smlouvy sjedná dozorčí rada s auditorem také odměnu. Odměna je určena tak, aby byla přiměřená předvídatelnému rozsahu kontroly. Pokud v rámci dané společnosti není ustanovena dozorčí rada, zastupuje společnost zákonný zástupce. Vedle toho URÄG modifikoval a rozšířil úpravu podjatosti a vyloučení auditora. V § 271 odst. 1 UGB najdeme obecné ustanovení, kdy auditor nesmí provést revizi závěrky. Jedná se o situaci, ve které je pro jeho vyloučení dán důvod na základě vztahu společenské, finanční nebo osobní povahy, pro který vzniká důvodné podezření z podjatosti auditora. V dalším odstavci potom najdeme jednotlivé příklady těchto vztahů. Jedná se zejména o situaci, kdy má auditor nějaký vliv ve společnosti, ve které má být provedena revize závěrky, myšleno tím zejména například podíl ve společnosti nebo členství v orgánech dané společnosti.⁸⁸

URÄG samozřejmě nezaváděl změny jen v UGB. Vedle zásahu do UGB také pozměnil ustanovení zákona o družstvech, kde posílil postavení dozorčí rady, dále zákona o akciové společnosti, zákona o společnosti s ručením omezeným apod. URÄG také nepředstavuje jedinou novelu UGB. Samozřejmě je třeba vnímat změny ve společenských vztazích a právní úpravu jim neustále přizpůsobovat, a to také s ohledem na právo Evropské unie. Ale je třeba zachovat si rozumnou míru a nepřehltnit prostředí obchodního práva neustálými změnami, které budou působit kontraproduktivně, když budou činit právní předpis nesrozumitelným. Mezi zatím poslední zákony, které zasáhly do ustanovení UGB patří dvě novely z let 2014 a 2015, těmi jsou *Rechnungslegungs-Änderungsgesetz*⁸⁹ a *Abgabenänderungsgesetz*⁹⁰.

---

⁸⁷ WEBER, Martin. Das Unternehmensrechts-Änderungsgesetz 2008 im Überblick. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2008, 63 (11). s. 425

⁸⁸ WEBER, Martin. Das Unternehmensrechts-Änderungsgesetz 2008 im Überblick. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2008, 63 (11), s. 428

⁸⁹ Zákon měnící ustanovení o účetnictví.

⁹⁰ Zákon o změně poplatků.

Tato kapitola přinesla stručné shrnutí obsahu UGB. Vedle ústředních pojmů zde byly popsány také jednotlivé knihy UGB a jejich oddíly. Bylo tedy již možné začít postupně hodnotit, zda se zákonodárci povedlo sledovat všechny cíle, které byly před přijetím HaRĀG vymezeny.

4 V porovnání: Systém obchodního práva v Rakousku a v SRN

V následující kapitole bude pojednáno o podobnostech a rozdílech úpravy rakouského obchodního práva tak, jak bylo vylíčeno zde, a německého obchodního práva. Navazovat na to bude závěrečná kapitola o srovnání rakouské a české právní úpravy.

4.1 Historický kontext

Bylo již výše popsáno, že první kodifikace obchodního práva pro rakouské a německé země byla vypracována těmito zeměmi společně a přijata v obou oblastech. V rakouských zemích byla přijata s drobnými úpravami a odlišným názvem (ADHGB pro země německé, AHGB pro země rakouské), charakter předpisu však zůstal zachován. Dne 1. 1. 1900 se vývoj obchodního práva dal v Německém císařství odlišným směrem, když vstoupil v platnost občanský zákoník (*Bürgerliches Gesetzbuch*, zkráceně BGB) a současně s ním také HGB. Skutečnost, že tyto dva předpisy vstoupily v platnost současně, není náhodou. Tyto dva předpisy jsou obsahově v souladu, navzájem se doplňují. Od roku 1900 se tedy vývoj obchodního práva na území dnešní SRN odráží v novelách HGB.⁹¹ Vývoj obchodního práva obou zemí se opět spojil ve chvíli, kdy se Rakousko stalo součástí Německé říše (1938). O necelý rok později vstoupil v platnost na rakouském území německý HGB a vydržel zde i po roce 1955, ve kterém získalo Rakousko opět plnou suverenitu. Postupně prostřednictvím novel přizpůsoboval zákonodárce HGB rakouskému právnímu prostředí.⁹²

Vidíme tedy, že se vývoj obchodního práva v Rakousku a v Německu již od 19. století prolínal. Obě úpravy bylo nutné aktualizovat a přepracovat úpravy některých institutů, každý stát se však tohoto úkolu zhostil poněkud odlišně. V Německu vstoupila v platnost HGB-reforma již v roce 1998 a jedná se o novelu právního předpisu, která tento předpis zachovala, a to včetně názvu a terminologie, jen jednotlivé instituty přepracovala a zmodernizovala.

---

⁹¹ SCHMIDT, K., *Handelsrecht*. 6. Auflage. Köln: Heymann, 2014. S. 50 - 53

⁹² KREJCI, H., *Handelsrecht*. 2. Auflage. Wien: Manz, 2001. S. 9

4.2 Srovnání AHGB a ADHGB

Jedná se o prakticky stejný právní předpis, pro obě země první velkou kodifikaci obchodního práva. Jak bylo řečeno, na návrhu obchodního kodexu spolupracovaly země německé spolu s rakouskými zeměmi. Rozdíl je v tom, že ADHGB bylo přijato v německých zemích a v Prusku. Tento předpis část Habsburské monarchie potom po drobných úpravách také převzala a vzhledem k tomu, že se nejednalo o německé země, vypustila přízvisko „*německý*“.

Jednotlivé změny, zejména z hlediska struktury jsou zřetelné v následujícím přehledu, který je zpracován K. Eliášem:

	ADHGB	AHGB
<i>První kniha:</i>	<i>Obchodnictvo</i>	<i>taktěž</i>
1. oddíl:	Obchodníci	taktěž
2. oddíl:	Obchodní rejstřík	Firemní kniha
3. oddíl:	Firma	taktěž
4. oddíl:	Obchodní knihy	zrušen
5. oddíl:	Prokura a obchodní plná moc	taktěž
6. oddíl:	Obchodní pomocníci a učni	neplatí
7. oddíl:	Obchodní zástupci	neplatí
8. oddíl:	Obchodní makléři	taktěž
<i>Druhá kniha:</i>	<i>Obchodní společnosti a tichá společnost</i>	<i>taktěž</i>
1. oddíl:	Veřejná obchodní společnost	taktěž
2. oddíl:	Komanditní společnost	taktěž
3. oddíl:	Tichá společnost	taktěž
<i>Třetí kniha:</i>	<i>Obchodní knihy</i>	<i>Účetnictví</i>
1. oddíl:	Předpisy pro všechny obchodníky	Předpisy platné pro obchodníky plného práva
2. oddíl:	Doplňující předpisy pro kapitálové společnosti	taktěž
3. oddíl:	Doplňující předpisy pro zapsaná společenstva	Uzávěrka koncernu a koncernová a situační zpráva

4. oddíl:	není	Předpisy o revizi, o zpřístupnění a vyhláškách a donucovací sankce
<i>Čtvrtá kniha: O obchodech</i>		<i>taktéž</i>
1. oddíl:	Obecná ustanovení	taktéž
2. oddíl:	Obchodní kupní smlouva	taktéž
3. oddíl:	Komisionářská smlouva	taktéž
4. oddíl:	Smlouva zasilatelská	taktéž
5. oddíl:	Smlouva skladovací	taktéž
6. oddíl:	Přepravní smlouva	taktéž
7. oddíl:	Doprava zboží a osob veřejným železničním dopravcem	taktéž
<i>Pátá kniha: Námořní obchod</i>		<i>taktéž.</i> ⁹³

Vidíme, že stěžejní body předpisu jsou stejné nebo podobné a pouze u několika oddílů je znatelná změna. Některé oddíly byly pro rakouskou úpravu úplně neplatné, jiné se zrušily po čase užívání zákoníku.

Jak v Rakousku, tak v Německu byl základním právním předpisem obchodního práva obchodní zákoník. Samozřejmě byl doplňován také dalšími předpisy. V Německu se jednalo například o zákon o regulaci všeobecných obchodních podmínek, v Rakousku o zákon o obchodních zástupcích z roku 1921. V obou zemích jsou samostatně upravena pravidla nekalé soutěže či směnky a šeky.

4.3 Reforma HGB v Německu

V Německu dospěl zákonodárce k názoru, že je třeba pojem *Kaufmann* modernizovat, ještě dříve než v Rakousku. V roce 1998 tedy vstoupila v platnost rozsáhlá reforma německého HGB. Před touto reformou probíhaly diskuze, zda pojem obchodník (*Kaufmann*) nenahradit pojmem podnikatel (*Unternehmer*). Podobně jako v Rakousku byl pojem Kaufmann v německém HGB příliš komplikovaný, i když paradoxně neobsáhl vše, co bylo třeba. Ke stejnému problému se však německý zákonodárce postavil jinak. Rozhodující pro něj totiž

⁹³ BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., HAJN, P., JEŽEK, J. *Kurs obchodního práva Obecná část. Soutěžní právo*, 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007. s. 34-35

nebyl přechod od pojmu obchodníka k podnikateli a přeformulování tradičního Kaufmanns-Recht na moderní Unternehmensrecht. Cílem reformy bylo „*Sinnwandel des hergebrachten ›handels‹ Rechts zum Unternehmensrecht*“⁹⁴. Hlavním záměrem je vystavení nového obchodního práva, v jehož centru stojí podnikání jako takové a ne podnikatel.⁹⁵

V Německu se dále hovoří o tom, zda je správné označovat obchodní právo jako zvláštní právo soukromé a zda tedy vůbec nějaký obchodní zákoník má být sepsán. Jestli je skutečně obchodní právo *Sonderprivatrecht der Kaufleute*⁹⁶, či zda je lepší jej zařadit do práva občanského. Kritika směřuje zejména proti skutečnosti, že je HGB nestejnorodý. Postupně se rozpadá a je zastaralý. Jednotlivé instituty obchodního práva se integrují do BGB a jednotlivých zákonů⁹⁷ a zákonodárce neustále kolísá mezi subjektivním a objektivním systémem⁹⁸ (viz kapitola 2).⁹⁹ Přesto se zákonodárce v Německu prozatím rozhodl ponechat základní ustanovení obchodního práva ve zvláštním předpisu. Bude zajímavé sledovat, kam se vývoj posune v následujících letech.

4.4 Srovnání německého HGB a UGB

Terminologicky si německé HGB zachovalo stejnou podobu jako před reformou v roce 1998, takže první kniha se nadále nazývá Obchodnický stav, UGB oproti tomu zvolilo pojmenování první knihy jako Všeobecná ustanovení. Druhou knihu HGB označuje opět stejný název jako před reformou obchodního práva, tedy Obchodní společnosti a tichá společnost. UGB se rozhodlo toto pojmenování konkretizovat, když druhou knihu pojmenovalo jako Otevřená společnost, komanditní společnost a tichá společnost. Zde bych možná pojmenování druhé knihy dle UGB označila za vhodnější, neboť je z tohoto názvu zřejmý celý obsah této knihy. HGB upravuje v druhé knize totožné společnosti (OG, KG StGes). Třetí kniha je pojmenovaná v německém HGB jako Obchodní knihy, UGB volí stejné pojmenování, které bylo již v předchozí rakouské úpravě, tedy Účetnictví, oblast

---

⁹⁴ SCHMIDT, K., *Handelsrecht*. 6. Auflage. Köln: Heymann, 2014. S. 56

⁹⁵ SCHMIDT, K., *Handelsrecht*. 6. Auflage. Köln: Heymann, 2014. S. 56-57

⁹⁶ V překladu zvláštní právo pro obchodníky.

⁹⁷ Srovnej: SCHMIDT, Karsten. Zum Stand der HGB-Reform: Rechtsdogmatische und rechtspolitische Überlegungen. *Juristische Blätter*. 2003, 125(3). s. 138.

⁹⁸ Srovnej: SCHMIDT, K., KREJCI, H. *Vom HGB zum Unternehmensgesetz*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2002. s. 6-7

⁹⁹ SCHMIDT, K., *Handelsrecht*. 6. Auflage. Köln: Heymann, 2014. S. 59-72

třetí knihy UGB i HGB však upravují obdobnou. V názvu čtvrté knihy je opět odlišnost, která koresponduje s novou rakouskou terminologií. V HGB se totiž nazývá Obchody¹⁰⁰, v UGB potom právní úkony týkající se podnikání.

Když se podíváme na obsahové srovnání právní úpravy německého obchodního práva v HGB a rakouského podnikatelského práva v UGB, všimneme si stejně jako u srovnání rakouského HGB a UGB změny již v prvním ustanovení. Německé HGB zde ústřední pojem (*Kaufmann*) vymezuje takto: „*Kaufmann im Sinne dieses Gesetzbuchs ist, wer ein Handelsgewerbe betreibt.*“¹⁰¹ Obchodníkem tedy je ten, kdo provozuje obchodní živnost. Lze si povšimnout, že se jedná o totožnou definici pojmu *Kaufmann* jako u rakouského HGB. Nynější UGB však pojem *Kaufmann* neakceptuje, místo něj zavádí pojem podnikatele, tedy *Unternehmer*. Obchodní živnost německé HGB definuje v § 1 odst. 2 HGB jako každé provozování živnosti, ledaže by podnikání dle druhu a rozsahu vyžadovalo obchodním způsobem zřízené soustavné provozování činnosti zaměřené na zisk („*Handelsgewerbe ist jeder Gewerbebetrieb, es sei denn, daß das Unternehmen nach Art oder Umfang einen in kaufmännischer Weise eingerichteten Geschäftsbetrieb nicht erfordert.*“)¹⁰². Zde vidíme posun od původního znění německého HGB před reformou v roce 1998, kdy byla obchodní živnost vymezena stejně komplikovaně jako před reformou obchodního práva v Rakousku. UGB podnikání definuje jako každou samotnou hospodářskou živnost s trvale zřízenou organizací, i když není zaměřená na zisk. Lze si povšimnout, že hlavní rysy obchodní živnosti ve smyslu § 1 odst. 2 HGB a podnikání ve smyslu § 1 odst. 2 UGB jsou obdobné. V obou případech se jedná o provozování nějaké hospodářské činnosti, která však nemusí být nutně zaměřená na zisk. V německém pojetí však není řečeno, že se musí jednat o samostatnou činnost či že tato činnost má být zřízená trvale. Obchodníka a obchodní živnost v HGB doplňuje také ustanovení § 2, ve kterém najdeme definici podnikání: „*Ein gewerbliches Unternehmen, dessen Gewerbebetrieb nicht schon nach § 1 Abs. 2 Handelsgewerbe ist, gilt als Handelsgewerbe im Sinne dieses Gesetzbuch, wenn die Firma des Unternehmens in das Handelsregister eingetragen ist. Der Unternehmer ist berechtigt, aber nicht verpflichtet, die Eintragung nach den für die Eintragung kaufmännischer Firma geltenden Vorschriften herbeizuführen. Ist die Eintragung erfolgt, so findet eine*

---

¹⁰⁰ Ve smyslu právních úkonů obchodníka náležejících k provozu obchodní živnosti.

¹⁰¹ § 1 odst. 1 HGB

¹⁰² § 1 odst. 2 HGB

*Löschung der Firma auch auf Antrag des Unternehmers statt, sofern nicht die Voraussetzung des § 1 Abs. 2 eingetreten ist.*¹⁰³ Ve shrnutí živnostenské podnikání, jehož provozování živnosti není dle § 1 odst. 2 obchodní živností, platí jako obchodní živnost ve smyslu HGB, pokud je firma tohoto podnikání zapsaná v obchodním rejstříku. Podnikatel je oprávněn, ale ne povinen zápis podle předpisů upravujících zápis obchodní firmy vykonat. Je-li zápis proveden, vykoná se výmaz firmy z rejstříku také na návrh podnikatele, za předpokladu, že podmínky dle § 1 odst. 2 nevznikly. Toto ustanovení otevírá možnost stát se obchodníkem ve smyslu HGB také entitám, které by jinak nesplnily požadavky dle § 1 HGB. Následující ustanovení (§ 3 HGB) zohledňuje ještě zvláštní postavení zemědělců a lesníků, kteří na základě tohoto ustanovení mají také možnost vymezit se jako obchodník dle HGB. Stejně jako v UGB máme obchodníky na základě právní formy (§ 6 HGB, tedy subjekty, které jsou obchodníky automaticky na základě formy, ve které jsou zřízeny, řadíme sem obchodní společnosti a určité právnické osoby) a také fiktivní obchodníky, kteří ačkoliv nesplňují podmínky pro to, aby se stali obchodníkem, jsou za obchodníky považováni proto, že jsou zaneseni v obchodním rejstříku (§ 5 HGB).

Zajímavé je také pojetí obchodního rejstříku. V Rakousku se totiž obdoba našeho obchodního rejstříku nazývá *das Firmenbuch*, německé HGB však rozlišuje obchodní rejstřík v ustanovení § 8, který představuje obdobu rakouské *Firmenbuch* a podnikatelský rejstřík dle § 8b vedený elektronicky Ministerstvem spravedlnosti, ve kterém jsou přístupné například údaje z obchodního rejstříku, rejstříku družstev, podklady účetnictví, oznámení insolvenčních soudů a další.

Stejně jako v Rakousku si německý zákonodárce vytyčil při reformě HGB za cíl liberalizaci firemního práva. A stejně jako v Rakousku se mu to povedlo zejména s ohledem na ustanovení o výběru firmy (§ 18 a násl. HGB), kdy byl subjekt ve výběru označení své činnosti značně omezen. Nyní jsou vytyčeny pouze základní požadavky na obchodní firmu, zejména požadavek dostatečného odlišení obchodníka od ostatních, nebo že nesmí působit klamavě. Když se podíváme na rakouskou a německou úpravu, lze si povšimnout, že se rakouský zákonodárce nechal zjevně inspirovat právě u německého HGB, jelikož znění § 18 UGB a § 18 u HGB je prakticky totožné. Zřetelné je pouze jiné označení soudu, který vede obchodní rejstřík a samozřejmě jiné pojmy obchodník a podnikatel.

---

¹⁰³ § 2 HGB (podnikatel na základě zápisu)

Pro srovnání:

§ 18 HGB:

*(1) Die Firma muß zur Kennzeichnung des **Kaufmanns** geeignet sein und Unterscheidungskraft besitzen.*

*(2) Die Firma darf keine Angaben enthalten, die geeignet sind, über geschäftliche Verhältnisse, die für die angesprochenen Verkehrskreise wesentlich sind, irreführen. Im Verfahren vor dem **Registergericht** wird die Eignung zur Irreführung nur berücksichtigt, wenn sie ersichtlich ist.*

§ 18 UGB:

*(1) Die Firma muss zur Kennzeichnung des **Unternehmers** geeignet sein und Unterscheidungskraft besitzen.*

*(2) Die Firma darf keine Angaben enthalten, die geeignet sind, über geschäftliche Verhältnisse, die für die angesprochenen Verkehrskreise wesentlich sind, irreführen. Im Verfahren vor dem **Firmenbuchgericht** wird die Eignung zur Irreführung nur berücksichtigt, wenn sie ersichtlich ist.*

Mezi rozdíly první knihy můžeme zařadit instituty obchodních pomocníků a učňů, obchodního zástupce a obchodního makléře, tedy ustanovení §§ 59 – 104 HGB, které v současném UGB vůbec upravené nenajdeme.

Druhá kniha je v obou případech věnována OG (v případě německé úpravy OHG), KG a StGes. Jak bylo již řečeno, HGB si zachovalo název této knihy jako Obchodní společnosti a tichá společnost, v UGB zákonodárce jasně vymezil obsah označení druhé knihy jako Otevřená společnost, komanditní společnost, tichá společnost. Otevřená společnost se potom na rozdíl od UGB označuje v HGB jako otevřená obchodní společnost. V HGB také nalezneme vymezený účel OHG. Je jím provozování obchodní živnosti. V UGB tento požadavek nenalezneme. V HGB také navíc nalezneme ustanovení, na základě kterého se subsidiárně použijí ustanovení BGB o společnosti.

Ve třetí knize se v souvislosti s reformou obchodního práva v roce 1998 v Německu, stejně jako v rakouské úpravě, změnil zejména okruh adresátů. Jedná se o důsledek předpracování pojmu obchodníka a vymezení subjektů, které pod něj spadají. Jinak jsou ale ustanovení této knihy v HGB a UGB podobné. Obě úpravy byly nuceny se přizpůsobit požadavkům evropského práva a i když se třetí kniha

HGB jmenuje Obchodní knihy a v UGB je označena jako Účetnictví, okruh vztahů, které tyto knihy upravují, je obdobný.

Následující kniha HGB je věnována obchodům tak, jak byly vymezeny výše (právní úkony obchodníka náležející k provozu obchodní živnosti). Pojetí HGB a UGB se opět liší pojmenováním¹⁰⁴. Mezi takové odlišnosti můžeme zmínit například rozdíl mezi obchodní koupí dle HGB a koupí zboží dle UGB, které se sice pojmenováním liší, obsahově jsou však upraveny podobně¹⁰⁵. Oba zákoníky dále ve čtvrté knize upravují komisní úkony, zasílatelství, skladování či přepravní obchod. UGB potom navíc věnuje oddíl náhradě investic a prodlení s placením.

Páté knize o námořním právu z výše uvedených důvodů již pozornost v této části práce věnována nebude.

4.5 Shrnutí

Na základě výše zmíněného můžeme konstatovat následující skutečnosti. Historie rakouského a německého obchodního práva se prolíná. Dva stěžejní předpisy obchodního práva, tedy ADHGB nebo také AHGB a HGB byly platné na obou těchto územích, i když samozřejmě s úpravami a po různě dlouhou dobu. Navzdory tomu, že se jedná o osvědčené předpisy, které obstály v průběhu několika desetiletí (HGB v Německu dokonce více než století), bylo třeba je přizpůsobit současné době. A to nejen vzhledem k vyvíjejícím se potřebám, které s sebou přinášejí současné obchodní vztahy (například větší orientace na služby a ne jen obchod se zbožím), ale také vzhledem ke členství obou států v Evropské unii a tím k vázanosti evropským právem. Obě úpravy bylo nutné přizpůsobit požadavkům, které s sebou toto právo přináší a požadavkům, které přináší dnešní doba. V Německu se pro výraznou změnu HGB rozhodli již v roce 1998 a stejně jako v Rakousku i zde se řešilo, zda nenahradit pojem *Kaufmann* pojmem *Unternehmer*. SRN dalo přednost pojmu *Kaufmann*, který byl v HGB již od roku 1900, kdy vstoupil v platnost HGB. V Rakousku naopak upřednostnili pojem *Unternehmer*. Bude jistě zajímavé sledovat, které z těchto pojetí bude hodnoceno lépe. V současné době z odborné literatury, ze které je čerpáno v této práci, vyplývá, že obě tyto úpravy dosud nebyly označeny za nevyhovující a jen praxe a dlouhodobé

---

¹⁰⁴ V HGB jako *Handelsgeschäfte*, v UGB jako *Unternehmensbezogene Geschäfte*.

¹⁰⁵ § 373 Abs. 1 HGB: „Ist der Käufer mit der Annahme der Ware im Verzug, so kann der Verkäufer die Ware auf Gefahr und Kosten des Käufers in einem öffentlichen Lagerhaus oder sonst in sicherer Weise hinterlegen.“, v UGB tamtéž.

užívání ukáže, kdo z nich se vydal lepší cestou. Osobně pozitivně hodnotím rakouské i německé rozhodnutí přizpůsobit obchodní právo současným trendům pouze přepracováním stávající úpravy a nezasahováním do právního řádu novým kodexem obchodního práva. Dle mého je velmi rozumné čerpat z úpravy, která se osvědčila po ta desetiletí, kdy bylo HGB na území těchto zemí platné. A podle mě by bylo poněkud zbytečné a možná také kontraproduktivní vůči adresátům těchto norem přinášet úplně nové pojetí, když to dosavadní může po potřebných opravách dobře obstát a poskytnout vyzkoušený základ obchodnímu právu.

5 V porovnání: Systém obchodního práva v Rakousku a v České republice

Poslední kapitola je věnována srovnání rakouského obchodního práva s úpravou obchodního práva v České republice. Nejprve budou stručně popsány počátky obchodního práva na našem území, které se prolínají s počátky rakouského obchodního práva, neboť jsme po dlouhou dobu tvořili s rakouskými zeměmi společný stát, poté bude přistoupeno k porovnání obou systémů a nakonec zhodnocení kladů a záporů obou úprav, které ačkoliv byly až do roku 1918 totožné vzhledem ke společnému státu, dnes se podstatně liší.

5.1 Vývoj českého obchodního práva

5.1.1 Vývoj obchodního práva na území dnešní České republiky do roku 1918

Obchodní právo vzniká přirozeně v souvislosti s rozvojem obchodu a řemeslné výroby. Ideálním prostředím pro obchod byla města, proto byl vývoj obchodního práva spjat zpočátku se vznikem a růstem měst. Při založení měst zakladatel obvykle městu dal jeho privilegia, která stanovila vnitřní organizaci a správu daného města. V městech se postupně shlukovali řemeslníci a obchodníci a tvořili tzv. cechy. Cechy postupně získaly na významu a časem byla veškerá řemeslná nebo obchodní živnost možná pouze v rámci těchto cechů. Cechy vykonávaly nad svými členy zvláštní jurisdikci, obvykle dostávaly různá privilegia, jako například v roce 1498 privilegium Vladislava Jagelonského, které zakázalo prodej zboží v Praze cizím obchodníkům – nečlenům pražského obchodnického cechu. Typický je pro toto období právní partikularismus, kdy v českých zemích nenaležeme jednotnou úpravu daného právního odvětví, ale jednotlivé právní normy se v různých městech liší. České země byly samozřejmě ovlivněny zahraničním právem. To se odrazilo také v rozdělení na dvě oblasti městského práva. Oblast práva magdeburského zahrnující severní část Čech a Moravy, Slezsko a Lužice, byla ovlivněná právem města Magdeburg, jehož soud sloužil jako vrchní odvolací soud pro česká města. Druhou oblastí byla oblast práva švábského zahrnující střední a jižní Čechy a Moravu. Postupem času vznikala vzhledem

k rozvoji měst potřeba kodifikace městského práva. Mezi první takové kodifikace patří například *Knih pisaře Jana*, později přepracovaná a doplněná *Brikcím z Lipska* a označená jako *Práva městská*, dále *Práva městská království českého z roku 1579*.¹⁰⁶

Roku 1526 začala na českém trůně vládnout dynastie Habsburků a země se postupně stávala součástí habsburské monarchie. Zde se začíná prolínat právo na území dnešního Rakouska a České republiky, jelikož jsme se stali jedním státem.

Další rozvoj obchodního práva se na našem území spojoval zejména se zavedením obchodních soudů. K tomu můžeme zmínit například patent z roku 1688 o kupeckých pohledávkách, kterým byl zaveden zvláštní typ zkráceného soudního řízení v některých obchodních věcech. Mezi další předpisy zavedené na našem území můžeme jmenovat například směnečný řád rakouský z roku 1717, který byl u nás zaveden v roce 1763 po neúspěšném pokusu o kodifikaci českého směnečného práva, dále komerční patent z roku 1732 a další.

Snaha o vytvoření jednotné obchodně-právní kodifikace vyústila v přijetí AHGB. Vzhledem k tomu, že území dnešní České republiky v té době bylo součástí Rakouského císařství, vstoupil AHGB v platnost také zde.¹⁰⁷ Na Slovensku byla situace odlišná, tam byl přijat až uherský obchodní zákon. Tento zákon byl přijat formou zákonného článku až v roce 1875 s účinností od roku 1876 (13 let od přijetí AHGB). Uherskému obchodnímu zákonu byl předlohou právě AHGB. Jako rozdíly mezi těmito předpisy můžeme jmenovat například skutečnost, že AHGB mělo čtyři části (knihy) a uherský zákon jen dvě, uherský obchodní zákon neupravuje tichou společnost, ale na rozdíl od AHGB obsahuje úpravu družstva, a další.¹⁰⁸

5.1.2 Vývoj obchodního práva po roce 1918

První světová válka znamenala rozpad Rakousko-Uherska a vznik Československé republiky. Na základě recepčního zákona č. 11/1918 Sb. bylo převzato dosavadní rakouské a uherské právo. Díky tomu v Československu vznikl právní dualismus. V českých zemích dále platil AHGB, na Slovensku a

¹⁰⁶ KADLECOVÁ, Marta. *Vývoj českého soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. *Právní dějiny*. S. 143 - 146

¹⁰⁷ SKŘEJPKOVÁ, Petra. Příprava Všeobecného obchodního zákoníku a jeho "zkrácená" verze. In: BUBELOVÁ, Kamila. *150 let Všeobecného obchodního zákoníku*. Olomouc, 2012, s. 7

¹⁰⁸ HUSÁR, Ján. Všeobecný obchodný zákonník - inšpiračný zdroj pre zákonný článok XXXVII/1875, obchodný zákon. In: BUBELOVÁ, Kamila. *150 let Všeobecného obchodního zákoníku*. Olomouc, 2012, s. 54 - 58

v Podkarpatské Rusi platil uherský obchodní zákoník z roku 1875. S vědomím potřeby právo unifikovat se začalo pracovat na projektu jednotného československého obchodního zákoníku. V souvislosti s příchodem druhé světové války však tyto snahy vyšly naprázdno a právní vývoj byl ovlivněn probíhající válkou. Po osvobození Československa byl obnoven předválečný právní stav, byly tedy v platnosti ponechány oba dosavadní obchodní zákoníky (rakouský i český). V Rakousku (v období mezi válkami se jednalo o první Rakouskou republiku) šel přitom vývoj obchodního práva jiným směrem. V souvislosti se změnou režimu u nás ale postupně přicházely změny. Oba obchodní zákoníky (tedy předlitavský i uherský) zůstaly v platnosti až do roku 1950. Následně vstoupil v platnost nový občanský zákoník (č. 141/1950). Tento zákoník sjednotil území celé Československé republiky. Časem se také ujala myšlenka, že je třeba upravit vztahy v socialistické ekonomice, a tedy vytvořit socialistické hospodářské právo. V roce 1964 tak byl přijat nový občanský zákoník a také hospodářský zákoník, který řešil vztahy mezi socialistickými organizacemi. Hospodářský zákoník však nevzal v potaz potřebu úpravy zahraničních obchodních styků, bylo proto třeba vytvořit ještě zákoník mezinárodního obchodu. V této době nemůže být řeč o obchodním právu, jak jej známe dnes, neboť bylo komunistickým režimem značně omezeno a zdeformováno. Po roce 1989 byla přijata novela občanského zákoníku z roku 1964, novelizován hospodářský zákoník, do nějž bylo vsunutá část upravující obchodní společnosti a přijat nový obchodní zákoník.¹⁰⁹

Obchodní zákoník byl postupně novelizován. V roce 1996 byl přizpůsoben právu EU, v roce 2000 došlo k jeho další novele. K. Eliáš k tomuto zmiňuje, že se původně mělo jednat o přechodné řešení. V souladu s projektem rekodifikace občanského práva se totiž uvažovalo také o novém zákonu o obchodních společnostech. Návrh tohoto zákona měl být připraven v paragrafovém znění již v roce 2002. K tématu se dále vyjadřuje formou soupisu sporných otázek novely.¹¹⁰

Jako první příklad zde uvádí problém evropských směrnic, kdy nejprve vytýká skutečnost, že novela měla mimo jiné sladit obchodní zákoník s evropským právem, přičemž tento krok měl být učiněn již v roce 1996, při přijetí tehdejší novely obchodního zákoníku¹¹¹, která byla prohlašována za opatření přinášející

---

¹⁰⁹ BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., HAJN, P., JEŽEK, J. *Kurs obchodního práva Obecná část. Soutěžní právo*, 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007. s. 39 – 48

¹¹⁰ ELIÁŠ, K. Problémové okruhy novely českého obchodního zákoníku. *XI. Karlovarské právnícké dny*. Praha: Linde 2001. 67 - 73

¹¹¹ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

kompatibilitu se směrnicemi Evropské unie. Upozorňuje také na český přístup k požadavkům specifikovaným ve směrnicích. Není výjimkou, že se český zákonodárce mnohdy snaží předběhnout evropský vzor tím, že ještě zpřísní ve směrnici vymezené požadavky. Problémem bývá i snaha o co nejpřesnější soulad se zněním jednotlivých směrnic, který se týká především souladu se slovy ve směrnici uvedenými, kdy může docházet ke stylisticky nevhodné formulaci (zejména problematické formulace, podivný slovosled apod.)¹¹²

Další problém nazval jako „*Vedlejší produkty snahy racionalizovat obchodní právo*“¹¹³. Jako příklad uvádí § 148 odst. 1 obchodního zákoníku, ve kterém bylo stanoveno právo společníka s.r.o. žádat soud, aby mu ze spravedlivých důvodů zrušil účast ve společnosti, ale výslovně u toho stanoví, že tohoto oprávnění nemůže využít společník, který je ve společnosti jediným společníkem. Toto ustanovení je samozřejmě naprosto zbytečné, protože pravděpodobně žádného společníka, který je ve společnosti jediným, nenapadne, aby se ze své účasti ve společnosti soudně vyvázal. S tím souvisí i další nedostatky, jako například snahy odstranit výkladové problémy. Dle K. Eliáše specializované disciplíny, kam se řadí také obchodní právo, počítají s tím, že adresáty jejich norem budou pouze profesionálové.^{114 115}

Zarazil mě názor K. Eliáše, který publikoval ve svém článku z roku 2001: „*Naznačenou cestou se novelizovaný zákoník vydává až příliš často – jakoby zapomínal, že normativní úprava specializovaných disciplin (počínaje v to i obchodní právo), počítá jako s adresáty s profesionály. Obchodní zákoník se tak chvílemi přestává tvářit jako kodex pro podnikatele a právníky a naopak se podbízí, jako by měl hrát roli textu srozumitelného topičům i vrátným. Pro ně ovšem obchodní zákoník psán není, protože příslušníkům těchto ctihodných povolání jsou fúze akciových společností zcela lhostejné.*“¹¹⁶ Ano, souhlasím s tím, že konkrétně fúze akciových společností je vrátným a topičům zřejmě lhostejná. Fúze akciových společností však není jediným institutem, který spadá do oblasti obchodního práva.

---

¹¹² ELIÁŠ, K. Problémové okruhy novely českého obchodního zákoníku. In: *XI. Karlovarské právnické dny*. Praha: Linde 2001. s. 67 - 73

¹¹³ ELIÁŠ, K. Problémové okruhy novely českého obchodního zákoníku. In: *XI. Karlovarské právnické dny*. Praha: Linde 2001. s. 69

¹¹⁴ ELIÁŠ, K. Problémové okruhy novely českého obchodního zákoníku. In: *XI. Karlovarské právnické dny*. Praha: Linde 2001. 67 - 73

¹¹⁵ Srovnej: PELIKÁNOVÁ, Irena. Obchodní zákoník drcený novelami novel. *Právní zpravodaj*. 2001, (3), 4.

¹¹⁶ ELIÁŠ, K. Problémové okruhy novely českého obchodního zákoníku. In: *XI. Karlovarské právnické dny*. Praha: Linde 2001. s. 70

A není dle mého názoru zcela nemožné, aby se stal i ten zmíněný topič či vrátný během svého života podnikatelem. Nejedná se přeci o uzavřenou oblast. Podnikatelem nemusí být jenom ten, kdo vystudoval právnickou fakultu nebo má jiné vzdělání povahy obchodní či ekonomické. Myslím si, že je žádoucí, aby byly normy obchodního práva dobře srozumitelné a tím otevřené také širší veřejnosti. Uznávám, že je třeba zachovat si v tomto požadavku rozumnou míru. Chápu, že není vhodné, aby se z obchodního zákoníku stala jednoduchá příručka obsáhlá a přehlcená vysvětlivkami prakticky každého ustanovení. Myslím si ale, že lze najít rozumný kompromis, který povede k tomu, že úprava obchodního práva bude alespoň v těch základních a stěžejních ustanoveních dobře srozumitelná, aby si i ten topič nebo vrátný mohli přečíst svá práva a povinnosti plynoucí z norem obchodního práva, pokud by se přeci jen chtěli vydat cestou podnikání, a nemuseli přitom při každé příležitosti vyhledávat pomoc právníka. Myslím si, že k tomuto účelu dobře sloužil obchodní zákoník jako kodex obchodního práva. Osobně se proto klaním spíše k pojetí obchodněprávní úpravy Rakouské nebo Německé, kde v případě Rakouska představuje tento předpis právě UGB, v případě Německa HGB. I když si v Německu uvědomují nedostatky kodifikace obchodního práva, z nějakého důvodu se proto rozhodli zatím tento kodex zachovat.

5.1.3 Rekodifikace soukromého práva

Již v 19. století se objevil spor o tom, zda je skutečně potřeba kodifikace práva a zda je tato kodifikace do budoucna udržitelná. Tento spor byl od roku 1814 veden mezi Savignym, který označoval kodifikaci jako rušitele organického vývoje práva, a Thibaudem, který se řadil mezi zastánce kodifikace.¹¹⁷ Postupně se k tomuto sporu o potřebnost a udržitelnost kodifikací vyjadřuje v prostředí českého práva i v rámci zahraniční diskuze mnoho odborníků.¹¹⁸ Řeší se, zda je skutečně oprávněné odlišovat od občanského práva obchodní právo soukromé, zda se

---

¹¹⁷ HAVEL, B. Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona. *Obchodněprávní revue*. Roč. 1, č. 1 (2009), s. 1-2

¹¹⁸ Např.: PELIKÁNOVÁ, I. Poslední pokus o výkřik In: *Hospodářské noviny*, 1991, č. 33

HAVEL, B. Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona. In: *Obchodněprávní revue*. Roč. 1, č. 1 (2009), s. 1-10

SCHMIDT, K. Zum Stand der HGB-Reform: Rechtsdogmatische und rechtspolitische Überlegungen. *Juristische Blätter*. 2003, 125(3).

ELIÁŠ, K. Obchodní zákoník není středem světa. In: *Právní rádce*. Roč. 9, č. 12 (2001), s. 24-25

nejedná jen o zvláštní normy obchodního práva a zda je koexistence občanského a obchodního zákoníku v budoucnu udržitelná.

V rámci tohoto tématu si můžeme povšimnout také tendence v prostředí Evropy, ve kterém v rámci obchodního práva často dochází k vypůjčování si osvědčených vzorců chování. Přirozeně je vhodné aplikovat vyzkoušená ustanovení, je však nutné přitom dbát na to, aby výsledkem nebyla „koláž vystavěná na nesystematických znalostech“.¹¹⁹ B. Havel ve svém příspěvku označuje spor o kodifikaci dnes jako neaktuální, přičemž je jedno, zda bude výsledkem kodex nebo zákon. Pokud máme považovat obchodní právo za segmentální obor soukromého práva, těžko se vytvoří komplexní kodifikace bez těžiště v občanském zákoníku. Upozorňuje ale přitom na skutečnost, že přesto obchodní právo má vlastní teorii.¹²⁰

V souvislosti s tímto tématem se také objevují označení komercializace občanského práva nebo také komercializovaný občanský zákoník. Tyto pojmy vysvětluje P. Raban v komentáři k obchodnímu zákoníku. Jedná se mimo jiné o techniku tvorby nového zákoníku, kdy občanský zákoník přejímá způsob úpravy z obchodního zákoníku (komercializaci občanského práva tedy označuje spíše za civilizaci komerčního práva) s ohledem na to, že se dnes nekomercializuje občanské právo, ale především běžný život. Větší pozornost by se také měla věnovat vztahům mezi stranami nerovnými a tedy chránit občana, kterého označuje jako osobu neprofesionální, před osobami profesionálními.¹²¹

V České republice převládlo přesvědčení, že je třeba provést rekodifikaci soukromého práva, která vedla k přijetí NOZ a ZOK, doplněné zákonem č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

Jednotlivé názory odborníků na poli obchodněprávním se samozřejmě mohou lišit. U nás je možné jmenovat například spor mezi I. Pelikánovou a K. Eliášem, který vyústil ve výměnu názorů v periodiku Právní rádce. V rámci tohoto sporu vystupovala I. Pelikánová jako skeptik vůči rekodifikaci soukromého práva.¹²²

---

¹¹⁹ HAVEL, Bohumil. Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona. *Obchodněprávní revue*. Roč. 1, č. 1 (2009). s. 2

¹²⁰ HAVEL, Bohumil. Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona. *Obchodněprávní revue*. Roč. 1, č. 1 (2009). s. 2

¹²¹ RABAN, P. *Obchodní zákoník: komentář, judikatura*. 5. Vydání. Praha: Eurounion, 2007. s. 21

¹²² ELIÁŠ, Karel. Obchodní zákoník není středem světa. In: *Právní rádce*. Roč. 9, č. 12 (2001). s. 24-25

Srovnej: Pelikánová, I. Obchodní zákoník a kodifikace soukromého práva. *Právní rádce* č. 10/2001

Souhlas s rekodifikací vyjadřuje P. Bezouška ve svém článku o subsidiaritě občanského zákoníku, když tvrdí, že „snahy o prosazení myšlenky o samostatnosti právních předpisů, či nejasná formulace zákona podpořená jeho neracionální aplikací vedou pouze k nejistotě v právních vztazích adresátů právních norem, k vymyšlení nevyzkoušených náhradních řešení a k „legislativní nečistotě“.“¹²³ A označuje tedy za správné, že se návrh občanského zákoníku staví do pozice předpisu, který zahrnuje všeobecné právo soukromé, a zdůrazňuje důležité postavení obecné části občanského práva upravující otázky významné pro celé soukromé právo.¹²⁴

Rekodifikace soukromého práva neprobíhala pouze u nás. Stejný záměr měl také slovenský zákonodárce. V roce 2007 byla zřízena rekodifikační komise, jejímž úkolem bylo rekodifikovat občanský zákoník. Legislativní záměr předložený vládě v roce 2009 byl schválen a následně se začalo pracovat na paragrafovém znění.¹²⁵ Jak míní J. Suchoža, myšlenkové proudy prvních kodifikací soukromého práva představují i z dnešního pohledu významný zdroj poznání. Proces kodifikace v historii spojuje se společenskými změnami daných oblastí, přičemž tento proces bývá věcí veřejné aktivity (státem řízeného legislativního postupu). V současné době právní prostředí ovlivňuje zejména právo EU, které se v poslední době vyjadřuje k tématům práva obchodních společností, antimonopolního práva, práva hospodářské soutěže a k dalším. Proces rekodifikace by tedy měl probíhat i s ohledem na úpravu práva EU.¹²⁶

Na závěr by bylo vhodné zamyslet se nad tím, jaká je zájmová sféra obchodního práva. Do této sféry bychom mohli zařadit následující okruh společenských vztahů:

- postavení podnikatelů a základní atributy podnikatele a podnikání,
- obchodní společnosti,
- družstva,
- obchodní závazkové vztahy,

---

¹²³ BEZOUŠKA, P. Subsidiarita občanského zákoníku – historie, současnost a budoucnost. *Právník*. Roč. 145, č. 8. s. 959

¹²⁴ BEZOUŠKA, P. Subsidiarita občanského zákoníku – historie, současnost a budoucnost. *Právník*. Roč. 145, č. 8. s. 959-960

¹²⁵ Ako je na tom rekodifikácia Občianskeho zákonníka? In: *Právne noviny* [online]. 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.pravnenoviny.sk/obcianske-pravo/ako-je-na-tom-rekodifikacia-obcianskeho-zakonnika>

¹²⁶ SUCHOŽA, J. HUSÁR, J., MAREK, K., RABAN, P. *Česko-slovenské kontexty obchodního práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 14-17

- druhy obchodních smluv,
- závazkové vztahy v mezinárodním obchodu,
- hospodářská soutěž,
- právo cenných papírů,
- burzy,
- obchodní rejstřík.¹²⁷

5.2 Srovnání UGB a české právní úpravy obchodního práva

5.2.1 Systematické zařazení

Na základě rekonstrukce soukromého práva byl tedy přijat NOZ a ZOK. V NOZ najdeme základní ustanovení obchodněprávních vztahů, které v Rakousku upravuje zejména první kniha a čtvrtá kniha UGB. Zákon o obchodních korporacích upravuje obchodní společnosti a družstva. Jedná se o právnické osoby dle § 210 NOZ upravené v §§ 118 a násl. NOZ. Obchodní společnosti dále členíme na osobní a kapitálové. Mezi osobní obchodní společnosti řadíme veřejnou obchodní společnost a komanditní společnost.¹²⁸ Právě tyto společnosti upravuje druhá kniha UGB.

Nyní k porovnání zařazení konkrétních institutů obchodního práva v NOZ a UGB. V první knize UGB najdeme obecná ustanovení, která vymezují podnikatele, podnikání, obchodní rejstřík, firmu, prokuru, převod podniku a obchodní plnou moc. Tyto instituty najdeme v NOZ upravené v následujících ustanoveních: Podnikatel a podnikání v §§ 420 – 435, které zahrnují také obchodní firmu. Na to navazuje ustanovení o zastoupení (§§ 436 a násl.). Zápis do obchodního rejstříku je upraven jiným právním předpisem a převod podniku (dle NOZ obchodního závodu) upravují zvláštní ustanovení o koupi závodu v §§ 2175 – 2183.

Druhá kniha UGB obsahuje ustanovení o OH, KG a StGes. Veřejná obchodní společnost je upravená v ZOK konkrétně v ustanoveních §§ 95 – 117, na něž navazuje komanditní společnost v §§ 118 – 131. Tichá společnost je ale upravena opět v NOZ, najdeme ji v ustanoveních § 2747 – 2755.

¹²⁷ SUCHOŽA, J. HUSÁR, J., MAREK, K., RABAN, P. *Česko-slovenské kontexty obchodního práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. s. 44

¹²⁸ ŠTENGLOVÁ, I. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 1-2

Účetnictví, které upravuje třetí kniha UGB, najdeme v České republice upravené ve zvláštním zákonu, konkrétně zákonu o účetnictví (č. 563/1991 Sb.).

Ve čtvrté knize UGB najdeme upravené právní úkony týkající se podnikání. Tyto úkony český právní řád zařadil také do NOZ, konkrétně do části nazvané jako Relativní majetková práva. Najdeme zde ustanovení o koupi (§§ 2079 – 2183), komisi (§§ 2455 – 2470), zasílatelství (§§ 2471 – 2482), skladování (§§ 2415 – 2429), závazkách ze smluv o přepravě (§§ 2550 – 2585) a další.

5.2.2 Obsahové zhodnocení

Obdobně jako u rakouského UGB se zákonodárce při vytváření nové právní úpravy soukromého práva u nás odvrátil od původní koncepce obchodníka, která u nás byla zakotvená po dlouhá desetiletí. Stejně jako v případě UGB je základním kritériem podnikatele provozování podnikatelské činnosti. Konkrétněji se jedná o osobu, která „*samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem zisku*“¹²⁹. Přičemž není podstatné, zda tuto činnost vykonává fyzická nebo právnická osoba.¹³⁰ Z toho jsou patrné čtyři požadavky na podnikatele, které pouze zčásti korespondují s podnikatelem dle UGB¹³¹. Jedná se o soustavnou činnost (ne příležitostnou), samostatnou činnost (osoba sama rozhoduje o výkonu činnosti a organizaci, a to včetně použití zisku z činnosti), na vlastní účet (tedy pod vlastním jménem či názvem firmy), na vlastní odpovědnost (odpovídá za závazky plynoucí z činnosti podnikání) a za účelem dosažení zisku, přičemž tohoto zisku ale ve skutečnosti není nutné reálně dosáhnout. V pojetí podnikatele dle UGB a NOZ si tedy lze povšimnout odlišností. Nejprve lze podotknout, že UGB definuje podnikatele a následně v § 1 odst. 2 definuje samotný pojem podnikání. V případě NOZ není definice podnikání jako činnosti samostatně upravená a označená zvlášť, ale vyvozujeme jí právě z definice podnikatele¹³². Dále pro podnikatele dle UGB není třeba, aby jeho činnost byla za účelem dosažení zisku, v případě podnikatele dle NOZ je to však jedním z požadavků. V UGB v definici podnikatele také není

---

¹²⁹ § 420 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹³⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online]. Ministerstvo spravedlnosti [cit. 2016-03-31]. s. 107-108, Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

¹³¹ Vysvětleno v bodě 3.1 této práce

¹³² Lze dovodit takto: Podnikání je soustavná činnost vykonávaná podnikatelem samostatně, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku.

vysloveně uvedeno, že se musí jednat o samostatnou činnost na vlastní účet a vlastní odpovědnost, může se tak ale dovodit z následujících ustanovení UGB.

Na vymezení pojmu podnikatele navazuje obchodní firma (v případě UGB firma), která je definována v obou předpisech jako jméno, pod kterým je podnikatel zapsán o OR. Stejně mají upravené také požadavky, tedy nezaměnitelnost s ostatními a nesmí působit klamavě. V NOZ je v ustanovení § 452 odst. 1 stanoveno, že „člověk se zapíše do obchodního rejstříku pod obchodní firmou tvořenou zpravidla jeho jménem“, navazuje na to však ustanovení § 425 odst. 2 tak, že „zapiše-li se člověk do obchodního rejstříku pod jinou obchodní firmou než pod svým jménem, musí být zřejmé, že nejde o obchodní firmu právnické osoby“. V obou úpravách je tedy dána stejná volnost ve výběru označení obchodní firmy podnikatele.

Další ustanovení UGB ani NOZ nebudu z hlediska obsahového dále rozebírat. Jak upozorňuje B. Havel, české obchodní právo je ovlivněno německou právní rodinou a jeho podstata z historického hlediska spočívá v rakouském právu.¹³³ Základní obchodněprávní vztahy jsou upraveny v zásadě podobně. Samozřejmě tu jsou odlišnosti, nejedná se však o podstatný rozdíl, který by spočíval v úplně jiném pojetí daného institutu. Pokud bych tedy měla upozornit na rozdíly v úpravě obchodního práva, zaměřím se spíše na umístění obchodněprávních norem v rámci soukromého práva a tedy absenci obchodního zákoníku u nás a pojetí českého občanského zákoníku obsahujícího vedle norem typicky občanskoprávních i normy, které v minulosti (a v současné době v Rakousku či Německu) upravoval obchodní zákoník (v Rakousku upravuje UGB a v Německu HGB).

5.3 Vliv práva Evropské unie

Jako součást Evropské unie musí Česká republika stejně jako Rakousko či Německo v dnešní době právo EU ve své úpravě zohlednit. V případě, že by došlo k neakceptování norem práva EU, mohli by se příslušníci státu obrátit na Soudní dvůr Evropské unie. Právní řády států Evropské unie se tedy obsahově přibližují v oblastech, které upravuje právo EU. Jednou z těchto oblastí je například účetnictví, které bylo upraveno v reakci na skandály na poli Evropy.

---

¹³³ HAVEL, Bohumil. Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona. *Obchodněprávní revue*. Roč. 1, č. 1 (2009). s. 2

Mnohdy je harmonizace národního práva s právem EU obtížným úkolem, je však nutná vzhledem ke členství v EU. Česká republika, stejně jako Rakousko nebo Německo tak mají za úkol jako členské státy správně sladit vnitrostátní předpisy s požadavky komunitárního práva a odpovídají za konečný výsledek, stejně jako za zachování funkčnosti svého systému práva.¹³⁴ Na základě toho tyto státy přijímají řadu novel odrážejících vývoj práva EU a lze do jisté míry konstatovat, že se těmito novelami jednotlivé národní úpravy z obsahového hlediska postupně přibližují.

5.4 Shrnutí

Jak bylo popsáno výše, část vývoje obchodního práva České republiky byla poznamenána i skutečností, že dnešní území České republiky s územím dnešního Rakouska tvořilo po dlouho dobu společný stát a tím pádem také společné právní předpisy. Jedním z nich byl právě AHGB. I po rozdělení Rakouska Uherska v roce 1918 tehdejší Republika Československá tento předpis na základě recepční normy přejala a vydržel zde v platnosti až do roku 1950. Následně byla právní úprava obchodního práva ovlivněna politickým režimem, a až v roce 1992 vstoupil v platnost obchodní zákoník č. 513/1991 Sb. Zatímco pro Rakousko byl základem obchodního práva HGB nedobrovolně přijatý až do roku 2007, kdy prošel reformou a přeměnou v UGB, která jej přizpůsobila současnému rakouskému právnímu prostředí, upravila dle požadavků práva EU a zmodernizovala, v České republice probíhala rekodifikace soukromého práva, která vyvrcholila v roce 2012 přijetím nového občanského zákoníku a zákonu o obchodních korporacích. Na základě prostudované literatury musím konstatovat, že podstatné odlišnosti v obsahu obchodněprávních norem nevidím. Samozřejmě tu rozdíly jsou, ale vzhledem k tomu, že *„české obchodní právo sleduje vzorce německé právní rodiny (s veškerými problémy tohoto dělení), byť jeho novodobá podstata historicky tkví v právu rakouském“*¹³⁵, nejsou tyto odlišnosti velkého rozsahu. Markantní rozdíl je však ve formálním pojetí obchodního práva. Jak bylo řečeno, české soukromé právo prošlo rekodifikací. Ustanovení obchodního práva byla vtělena do NOZ, vedle kterého byl přijat také ZOK. V Rakousku a v SRN dosud zůstává základem

---

¹³⁴ DOLEŽIL, M. HAVEL, B. Příliš těžké břemeno harmonizace – k novele obchodního zákoníku. In: *Právní rozhledy*. Roč. 13 č. 10 (2005) s. 354-355

¹³⁵ HAVEL, Bohumil. Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona. *Obchodněprávní revue*. Roč. 1, č. 1 (2009) s. 2

obchodního práva právní předpis odlišný od občanského kodexu. Pro Německo je tímto předpisem HGB, pro Rakousko UGB, které vychází ze zmíněného HGB.

Dle mého názoru by stálo za to, zamyslet se nad otázkou, zda-li se diskuze ohledně rekodifikace soukromého práva či komercializace občanského práva poněkud nepřeceňuje. Nerada bych tím zlehčovala vážnost a potřebu této diskuze, která může pozitivně přispět k vývoji soukromého práva. Ale možná je jí věnována přílišná pozornost, přitom by bylo smysluplnější část této pozornosti směřovat spíše k jiným problémům. Mezi tyto bych jmenovala, s odkazem na komentář k obchodnímu zákoníku P. Rabana, například otázku náhrady škody a možnost jejího snížení (zkoumání míry zavinění či podílu na jejím vzniku soudem), dále jestli je nutné upravovat firemní právo, když jsou upravena práva osobnostní, kde najdeme také právo na jméno, dále je třeba obchodní rejstřík zachovávat jako institut soudní a není vhodnější jej svěřit profesním organizacím veřejnoprávního charakteru a další obdobné otázky.¹³⁶ Dle mého názoru pokud je daný institut zpracován dostatečně kvalitně, jasně a srozumitelně, obstojí dobře jak v kodexu občanském, tak v obchodním.

---

¹³⁶ RABAN, P. *Obchodní zákoník: komentář, judikatura*. 5. Vydání. Praha: Eurounion, 2007. s. 19-20

Závěr

V úvodu této práce byly jasně vymezené cíle, které se jejím vypracováním sledují. Hlavním cílem bylo zprostředkovat pohled na rakouské obchodní právo, který se odráží právě v UGB. Toto pojednání mělo upozornit na některé změny, které zavedení UGB přineslo. Na to měla navázat komparace rakouského pojetí s dalšími právními řády. Nejprve mělo dojít k porovnání německé a rakouské, poté rakouské a české právní úpravy obchodního práva.

V kapitole jedna jsou stručně popsány historické okolnosti. Záměrem této části práce bylo poukázat na to, že dnešní státy SRN, Rakousko a Česká republika byly v minulosti po různou dobu a za různých okolností součástí stejných politických celků. Je logické, že se tato skutečnost odrazila v právních rádech těchto států, jejich pojetí obchodního práva a také obsahového hlediska. Ve všech těchto zemích byl po nějakou dobu platný Všeobecný obchodní zákoník (AHGB nebo také ADHGB). Jednalo se o první skutečnou rozsáhlou kodifikaci obchodního práva, která poskytla základ pro další obchodněprávní úpravu. Tento kodex byl nahrazen jiným nejprve v Německu, poté v Rakousku. V obou státech se jednalo o HGB. V České republice Všeobecný obchodní zákoník vydržel v platnosti až do poloviny dvacátého století.

Následující kapitola měla přiblížit důvody pro reformu obchodního práva v Rakousku, její cíle a podobu. Vedle historických okolností, tedy situace, za kterých byl HGB přijat (nedobrovolné připojení se k Německé říši), a tím na první pohled zjevný problém v tom, že HGB nebyl vytvořen pro rakouské právní prostředí, když v té době bylo Rakousko samostatným státem s vlastním právním řádem, můžeme zmínit ještě další.

Nejprve lze zmínit názory, které začaly celkové pojetí obchodního práva jako *Kaufmannsrecht* označovat za zastaralé, a snažily se prosadit přeměnu na nový systém obchodního práva, tedy *Unternehmens-Privatrecht*. S tím souvisí další důvod pro vypracování reformy obchodního práva, a to problém v pojmu *Kaufmann*. Tento pojem byl v Rakousku hojně kritizován. Na jednu stranu byl totiž v HGB rozpracován velmi obsáhle, až to působilo nesrozumitelně (obchodní živnost dle § 1 odst. 2 HGB), přesto ale paradoxně nepostihl všechny subjekty, které by bylo žádoucí pod tento pojem zařadit.

Problémové se také ukázalo pojetí HGB jako kodifikace obchodního práva, když se mnoho institutů obchodního práva nacházelo mimo HGB. Subsidiárně vůči

HGB působil ABGB, který obsahuje i v současné době úpravu řady obchodněprávních vztahů. Vedle toho potom existovalo velké množství vedlejších zákonů upravující jen části materie obchodního práva. K tomu lze vztáhnout také další důvod pro reformu, tzv. „korozi“ HGB, tedy postupné vybírání jednotlivých institutů a jejich upravování v dalších předpisech, HGB se obsahově postupně oslabovalo.

S těmito důvody korespondují cíle vytyčené před vypracováním konceptu UGB. Tyto cíle jsou blíže rozpracovány zejména v bodu 2.2 této práce.

Jak se zákonodárce vypořádal s těmito potřebami, ukazuje zejména třetí kapitola. UGB je rozsáhlý právní předpis a téma poměrně náročné a velmi obsáhlé. Proto jsem se rozhodla spíše se zaměřit na jeden hlavní institut a jemu se šířeji věnovat, než se povrchně snažit pojmout celé UGB. Za tento institut jsem zvolila podnikatele, neboť mi přijde stěžejním pojmem daného předpisu. Už jen to, že jej upravuje úvodní ustanovení UGB o něčem vypovídá. Obecně úvodní ustanovení obvykle upravují základní pojmy či pravidla, která je třeba zohlednit při aplikaci napříč celého zákona. Dle mého zákonodárce pojem podnikatele jako toho, kdo provozuje podnikání, vymezil velmi vhodně, když vezmeme v potaz, jak se podobá německé či české právní úpravě. Dle mého je tedy možné usuzovat, že se tato definice spolu s vymezením obchodní živnosti zdá jako zdařilá, pokud funguje bez větších problémů ve více právních rádech. Spolu se samotným pojetím podnikatele byly rozpracovány také jednotlivé skupiny subjektů, u nichž je často sporné, zda je za podnikatele považovat či ne (svobodná povolání, zemědělská a lesnická činnost, subjekty, které mají určitou formu i když třeba nemusí splňovat podmínky pro to být podnikatelem, anebo subjekty, které nenaplnují znaky podnikatele, přesto jsou zapsány ve firemním rejstříku).

Z prostudované literatury a právních předpisů soudím, že alespoň v hlavních znacích naplnil zákonodárce cíle, které byly stanoveny před vypracováním HGB. Například odstranění zastaralého pojetí obchodníka a přijetí nového pojmu podnikatele s novým vymezením jeho znaků a znaků obchodní živnosti, a tím zohlednění všech oblastí, které v dnešní době nalezneme, zejména služeb, které dnes nachází velké zastoupení v rámci obchodněprávních vztahů. Dále liberalizaci firemního práva ve stanovení volnosti při volbě označení podnikatele a další.

Následně byl porovnán UGB s německou právní úpravou, tedy HGB. Oba státy vycházely ze stejných právních předpisů. Je pochopitelné, že se potřeba

modernizace HGB objevila i v Německu. Reforma HGB v Německu byla přijata již v roce 1998 a navzdory tomu, že terminologii včetně právě pojmu *Kaufmann* zachovala, z obsahového hlediska jsou si úpravy Rakouska a Německa dnes podobné. Stejně tak v členění zákoníků.

Nakonec došlo ke srovnání UGB s českou úpravou. V úvodu kapitoly bylo opět vypracováno krátké shrnutí historie, důležité pro následnou část. Pozornost byla potom věnována zejména rozdílnému pojetí obchodněprávních předpisů. V České republice je totiž od 1. 1. 2014 účinný občanský zákoník, který v současné době obsahuje část obchodněprávní materie, vedle něj také zákon o obchodních korporacích či zákon o mezinárodním právu soukromém. V části 5.2.1 bylo proto sepsáno zařazení jednotlivých institutů v UGB a v českých předpisech. Lze si povšimnout, že vedle NOZ a ZOK jsou některé instituty upraveny ještě ve zvláštních zákonech (např. zákon o účetnictví).

Tato práce tedy dle mého názoru poskytla určitý přehled okolností přijetí Podnikatelského práva, náhled na rakouské obchodní právo. Byly rozpracovány důvody vedoucí k reformě obchodního práva, její cíle, výsledek (zdůrazněn zejména skrze pojednání o obchodníku a podnikateli). Následně bylo pojednáno o rozdílech a podobnostech mezi úpravami rakouskou, německou a českou. To vše také v historickém kontextu. Jedná se však o rozsáhlé téma, proto se tato práce může jevit jako pouhý úvod do dané problematiky. Toto téma má dle mého názoru potenciál a bude jistě ještě mnohokrát uchopeno.

Bylo možné si povšimnout, že na pozadí problematiky UGB také v této práci vyvstal „spor“ o úpravu obchodního práva. K tomu bych podotkla, že jako student právnické fakulty jsem se ještě sama nedokázala přiklonit ani k jedné ze stran. Uvědomuji si některé z výhod i nevýhod, které s sebou nese pojetí obchodního zákoníku jako zvláštního předpisu obchodního práva či rekodifikace soukromého práva. Obchodní zákoník se může dnes jevit jako přežitek a mnoho odborníků se zamýšlí nad tím, zda je vůbec oprávněná jeho existence. Na druhou stranu státy jako Rakousko či Německo si jej prozatím nechávají a vydávají se cestou rozsáhlých novel před zrušením zákoníku a přepracováním soukromého práva. Myslím, že až s odstupem času bude možné zhodnotit, která z těchto úprav je dnes vhodnější. Na závěr si k tomuto tématu neodpustím jednu poznámku. Při studiu jednotlivých zdrojů jsem se několikrát pozastavila a zamyslela nad tím, zda se celá diskuze ohledně rekodifikace soukromého práva poněkud nepřeceňuje. Nemyslím tím, že by byla nepotřebná, naopak. Jedná se o přirozený vývoj práva a

je naivní si myslet, že s tím co máme dnes, obstojíme i v budoucnu beze změn. Ale spíše se zamýšlím nad tím, jestli je skutečně potřebné věnovat tomuto tématu tolik prostoru a není vhodnější zamyslet se spíše nad tím, zda dnes nemáme palčivější otázky, které je potřeba v rámci obchodního práva řešit.

Resümee

Die vorliegende Arbeit setzt sich zum Ziel, das System des österreichischen Handelsrechts in Bezug auf die Einführung und auf den Inhalt des österreichischen Unternehmensgesetzbuches (UGB) umfassend zu beschreiben und diese rechtliche Regelung mit der deutschen sowie mit der tschechischen zu vergleichen.

Zuerst wurde dabei die Geschichte des Handelsrechts in Österreich behandelt. Aus diesem Teil der Arbeit geht hervor, dass die Bundesrepublik Deutschland, die Österreichische Republik und die Tschechische Republik eine gemeinsame Entwicklung des Handelsrechts verbindet, da sie eine Zeit lang einen gemeinsamen Staat bildeten. Als Beispiel kann man das in allen drei Ländern früher gültige Allgemeine Handelsgesetzbuch erwähnen (AHGB, in Deutschland bekannt als ADHGB). In Österreich stellte das an das AHGB anschließende Handelsgesetzbuch (HGB) die rechtliche Regelung des Handelsrechts dar und heutzutage bildet es die Grundlage des UGB. In Deutschland wird das Handelsrecht eigentlich bis heute durch das HGB geregelt.

Zu den Gründen, die den österreichischen Gesetzgeber zu dem Entschluss führten, das HGB in das UGB zu überarbeiten, gehört beispielsweise die Notwendigkeit das bestehende Kaufmannsrecht der heutigen Zeit anzupassen und es daher in ein modernes Unternehmens-Privatrecht umzuwandeln. Ein weiterer Grund ist, dass aus dem Bereich des HGB allmählich viele Rechtsinstitute des Handelsrechts ausgegliedert wurden, die nun durch Sondergesetze geregelt werden. Das HGB bewährt sich also nur schlecht als eine Handelsrechtskodifizierung. Sehr mangelhaft sind auch der Begriff Kaufmann und dessen Auffassung in § 1 und § 2 des HGB und eigentlich auch die Tatsache, dass es sich bei dem HGB um eine ursprünglich für den deutschen Rechtsraum geschaffene Vorschrift handelt.

Zu den mit dem UGB einhergehenden Veränderungen gehört beispielsweise, dass der Begriff Kaufmann neu aufgefasst und der Begriff „Handelsgewerbe“ durch den Begriff „Unternehmen“ ersetzt wurde. Dadurch entfiel die schwerfällige Definition, die trotz ihres Umfangs bei weitem nicht alle Subjekte erfasste, die von ihr erfasst werden sollten. Weitere positive Veränderungen, die das UGB brachte waren eine klare Regelung von freien Berufen, Landwirten und Förstern sowie z.B. eine Liberalisierung des Firmenrechts. Das UGB hat so die festgelegten, im zweiten Kapitel angeführten Ziele erreicht.

Aus dem Vergleich mit der deutschen Handelsrechtsregelung ergibt sich, dass sich das UGB und das HGB keineswegs so sehr unterscheiden, wie angesichts der Tatsache, dass es sich um zwei unterschiedliche Rechtsordnungen und anders benannte Gesetze handelt, zu erwarten wäre. Das HGB in Deutschland wurde nämlich ebenfalls umfassend novelliert (und zwar noch früher – 1998). Das UGB steht im Grunde auf den durch das HGB geschaffenen Grundlagen, weswegen es große inhaltliche Ähnlichkeit aufweist. Im HGB wurde jedoch die ursprüngliche Terminologie beibehalten, sodass auch weiterhin mit Begriffen wie Kaufmann, Handelsgewerbe u. ä. gearbeitet wird.

Trotz der gemeinsamen Entwicklung des Handelsrechts unterscheidet sich das heutige UGB von der Auffassung des Handelsrechts in der Tschechischen Republik, insbesondere in formaler Hinsicht. In der Tschechischen Republik wurde das Privatrecht nämlich neu kodifiziert, wodurch das Handelsgesetzbuch abgeschafft und die Regelung handelsrechtlicher Beziehungen in das Bürgerliche Gesetzbuch eingegliedert wurde. Auf den ersten Blick kann das also so erscheinen, dass eine vollkommen unterschiedliche Regelung vorliegt. Bei einer gründlicheren Untersuchung ist jedoch wahrzunehmen, dass sich die wichtigsten handelsrechtlichen Institute inhaltlich nicht wesentlich unterscheiden und dass es sich als viel interessanter erweist, die Unterschiede in der formalen Auffassung zu untersuchen – nämlich ob die Regelung des Handelsrechts im Rahmen des Handelsgesetzbuches vorgenommen werden soll oder ob die Absenz des handelsrechtlichen Kodexes und die Eingliederung des Handelsrechts in den allgemeinen privatrechtlichen Kodex eine bessere Alternative darstellt.

Heutzutage wird oft gemeint, die Kommerzialisierung des Privatrechts sei ein positiver Entwicklungszug des Handelsrechts. Welche dieser Auffassungen sich bewähren wird, wird erst die nachfolgende Entwicklung zeigen. In der Tschechischen Republik ist das neue Bürgerliche Gesetzbuch erst am 1. 1. 2014 in Kraft getreten, sodass es jetzt noch zu früh ist, um bewerten zu können, ob es sich um einen nutzbringenden Schritt oder um eine problematische Lösung der Handelsrechtsregelung handelt.

Zdroje

A. Literatura

1. česká

- SUCHOŽA, J. HUSÁR, J., MAREK, K., RABAN, P. *Česko-slovenské kontexty obchodního práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. 544 s. ISBN 978-80-7357-707-0
- BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., HAJN, P., JEŽEK, J. *Kurs obchodního práva Obecná část. Soutěžní právo*, 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007. 615 s. ISBN 978-80-7179-583-4
- RABAN, P. *Obchodní zákoník: komentář, judikatura*. 5. Vydání. Praha: Eurounion, 2007. 749 s. ISBN 978-80-7317-060-8
- ŠTENGLOVÁ, I. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. 994 s. ISBN 978-80-7400-480-3
- RANDA, A. *Soukromé obchodní právo rakouské (1908)*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2008. 345 s. ISBN 80-86775-14-2
- VEBER, V. *Dějiny Rakouska*. 1. dopl. a aktualiz. vyd. [i.e. 4. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. Dějiny států. 754 s. ISBN 978-80-7106-564-7.
- SKŘEJPKOVÁ, P. Příprava Všeobecného obchodního zákoníku a jeho "zkrácená" verze. In: BUBELOVÁ, Kamila. *150 let Všeobecného obchodního zákoníku*. Olomouc, 2012, s. 7-16. ISBN 978-80-244-3421-6.
- HUSÁR, J. Všeobecný obchodný zákonník - inšpiračný zdroj pre zákonný článok XXXVII/1875, obchodný zákon. In: BUBELOVÁ, Kamila. *150 let Všeobecného obchodního zákoníku*. Olomouc, 2012, s. 51-64. ISBN 978-80-244-3421-6.
- ELIÁŠ, K. Problémové okruhy novely českého obchodního zákoníku. In: *XI. Karlovarské právnické dny*. Praha: Linde 2001, 67 - 73. ISBN 80-7201-285-01.

- BUBELOVÁ, Kamila, ed. *150 let Všeobecného obchodního zákoníku*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 174 s. Sborníky. ISBN 978-80-244-3421-6.
- KADLECOVÁ, Marta et al. *Vývoj českého soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. *Právní dějiny*. 213 s. ISBN 80-864-3283-1.

2. cizojazyčná

- SCHMIDT, K., KREJCI, H. *Vom HGB zum Unternehmensgesetz*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2002. 164 S. ISBN 3-214-14376-X
- KREJCI, H., *Handelsrecht*. 2. Auflage. Wien: Manz, 2001. 375 S. ISBN 978-3-2141-4671-9
- SCHMIDT, K., *Handelsrecht*. 6. Auflage. Köln: Heymann, 2014. 1225 S. ISBN 978-3-4522-7796-1
- KÖNIG, W.; REICHEL-HOLZER, C. *Das Unternehmensgesetzbuch. UGB – HGB im Vergleich*. Linde Verlag GesmbH., 2006. 436 S. ISBN 978-3-7073-0696-5
- TORGGLER, U. *UGB Kommentar*. Linde Verlag GesmbH., 2013. 1776 S. ISBN 978-3-7073-1673-5
- HÄMMERLE, H., WÜNSCH, H., *Handelsrecht*. Wien: Orac, 1990. 408 S. ISBN 3-7007-0100-4
- HOLZHAMMER, R., *Österreichisches Handelsrecht I: Allgemeines Handelsrecht und Wertpapierrecht*. Wien: Springer-Verlag, 1982. 295 S. ISBN 3-211-81716-6

B. Odborné články (časopisecké)

1. české

- HAVEL, Bohumil. Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona. *Obchodněprávní revue*. Roč. 1, č. 1 (2009), s. 1-10. ISSN 1803-6554.

- ELIÁŠ, Karel. Obchodní zákoník není středem světa. *Právní rádce*. Roč. 9, č. 12 (2001), s. 24-25. ISSN 1210-4817
- DOLEŽIL, M. HAVEL, B. Příliš těžké břemeno harmonizace – k novele obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*. Roč. 13 č. 10 (2005), s. 354-359. ISSN: 1210-6410
- BEZOUŠKA, P. Subsidiarita občanského zákoníku – historie, současnost a budoucnost. *Právník*. Roč. 145, č. 8. s. 959-960. ISSN 0231-6625

2. cizojazyčné

- ROTH, Günter H., FITZ, Hanns. Eckdaten einer österreichischen HGB-Reform. *Juristische Blätter*. 2002, **124**(7). S. 408-415. ISSN 0022-6912.
- DEHN, Wilma. Vom Kaufmann zum Unternehmer. *Juristische Blätter*. 2004, **126**(1). S. 5-10. ISSN 0022-6912.
- SCHMIDT, Karsten. Zum Stand der HGB-Reform: Rechtsdogmatische und rechtspolitische Überlegungen. *Juristische Blätter*. 2003, **125**(3). S. 137-148. ISSN 0022-6912.
- DEHN, Wilma. Der Unternehmer nach den §§ 1 ff UGB. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2006, **61**(2), S. 45-52. ISSN 0029-9251.
- WEBER, Martin. Das Unternehmensrechts-Änderungsgesetz 2008 im Überblick. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2008, **63** (11), S. 425-436. ISSN 0029-9251
- BYDLINSKI, Sonja. Das Unternehmesgesetzbuch im Überblick: Vom Kaufmann zum Unternehmer - mit allen Konsequenzen. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2006, **61**(2), S. 41-44. ISSN 0029-9251.
- SCHAUER, Martin. Handelsrechtsreform: Die Neuerungen im Vierten und Fünften Buch. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2006, **61**(2), S. 65-80. ISSN 0029-9251.
- SCHMIDT, Karsten. Der Entwurf eines Unternehmensgesetzbuch - eine rechtspolitische Analyse. *Juristische Blätter*. 2004, **126**(1), S. 31-43. ISSN 0022-6912.

C. Právní předpisy

- Rakouské
  - RGBl. S 219/1897 Unternehmensgesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů (UGB)
  - BGBI I 120/2005, Handelsrechts-Änderungsgesetz (HaRÄG)
  - BGBI I 70/2008, Unternehmensrechts-Änderungsgesetz (BRÄG)
- Německé
  - RGBl. I S. 219 Handelsgesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů (HGB)
- České
  - zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
  - zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích, ve znění pozdějších předpisů

D. Ostatní

- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. *Ministerstvo spravedlnosti*. [online] 31. 3. 2016 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz>
- Důvodová zpráva k zákonu: Handelsrechts-Änderungsgesetz – HaRÄG (1058 d.B.). *Republik österreich, Parlament*. [online]. 2. 3. 2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <https://www.parlament.gv.at>
- Ako je na tom rekodifikácia Občianskeho zákonníka? *Právne noviny* [online]. 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.pravnenoviny.sk>

Příloha č. 1

Pojem podnikatel

Rakousko	Spolková republika Německo	Česká republika
§ 1 odst. 1 Unternehmensgesetzbuch	§ 1 odst. 1 Handelsgesetzbuch	§ 420 odst. 1 Občanský zákoník
„Unternehmer ist, wer ein Unternehmen betreibt“ Podnikatelem je ten, kdo provozuje podnikání.	„Kaufmann im Sinne dieses Gesetzbuchs ist, wer ein Handelsgewerbe betreibt.“ Obchodníkem ve smyslu tohoto zákona je ten, kdo provozuje obchodní živnost.	„Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.“

Pojem podnikání/obchodní živnost

Rakousko	Spolková republika Německo	Česká republika
§ 1 odst. 2 Unternehmensgesetzbuch Podnikání	§ 1 odst. 1 Handelsgesetzbuch Obchodní živnost	§ 420 odst. 1 Občanský zákoník Podnikání
„Unternehmen ist jede auf Dauer angelegte Organisation selbständiger wirtschaftlicher Tätigkeit, mag sie auch nicht auf Gewinn gerichtet sein.“ Každá samostatná hospodářská činnost s trvale zřízenou organizací, i když není zaměřená na dosažení zisku.	„Handelsgewerbe ist jeder Gewerbebetrieb, es sei denn, daß das Unternehmen nach Art oder Umfang einen in kaufmännischer Weise eingerichteten Geschäftsbetrieb nicht erfordert.“ Každé provozování živnosti, ledaže by podnikání dle druhu a rozsahu vyžadovalo obchodním způsobem zřízené soustavné provozování činnosti zaměřené na zisk.	Možno dovodit z definice podnikatele Základní znaky: soustavná činnost samostatná činnost na vlastní účet na vlastní odpovědnost cílem je dosažení zisku.

Příloha č. 2

Podnikatel dle UGB

§ 1 odst. 1 UGB	<i>„Unternehmer ist, wer ein Unternehmen betreibt“</i>	Podnikatel je ten, kdo provozuje podnikání
§ 2 UGB	<i>„Aktiengesellschaften, Gesellschaften mit beschränkter Haftung, Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften, Versicherungsvereine auf Gegenseitigkeit, Sparkassen, Europäische wirtschaftliche Interessenvereinigungen (EWIV), Europäische Gesellschaften (SE) und Europäische Genossenschaften (SCE) sind Unternehmer kraft Rechtsform.“</i>	Akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným, výdělečná a hospodářská družstva, vzájemné pojišťovací spolky, spořitelny, evropská hospodářská zájmová sdružení, evropské společnosti nebo evropské družstevní společnosti jsou podnikateli na základě právní formy.
§ 3 UGB	<i>„Personen, die zu Unrecht ins Firmenbuch eingetragen sind und unter ihrer Firma handeln, gelten als Unternehmer kraft Eintragung.“</i>	Osoby, které jsou neprávem zapsány v obchodním rejstříku a jednají pod jejich firmou, jsou považovány za podnikatele na základě zápisu.
§ 4 UGB odst. 2	<i>„Angehörige der freien Berufe sind von der Anwendung der folgenden Abschnitte des Ersten Buches ausgenommen. Sie können sich jedoch durch</i>	Příslušníci svobodných povolání jsou vyňati z použití následujících oddílů první knihy. Mohou se zápisem do obchodního rejstříku

	<i>Eintragung in das Firmenbuch freiwillig dem Ersten Buch unterstellen, sofern dem keine berufsrechtlichen Sonderbestimmungen entgegenstehen.“</i>	dobrovolně první knize UGB podrobit, pokud to neodporuje zvláštním předpisům jejich povolání.
§ 4 odst. 3 UGB	<i>„Auch Land- und Forstwirte sind von der Anwendung der folgenden Abschnitte des Ersten Buches ausgenommen. Sie können sich mit ihrem Unternehmen oder mit einem zu ihrer Land- oder Forstwirtschaft zählenden Nebengewerbe in das Firmenbuch eintragen lassen und damit ebenfalls freiwillig dem Ersten Buch unterstellen.“</i>	Také zemědělci a lesníci jsou vyňati z použití následujících oddílů první knihy. Mohou se s jejich podnikáním nebo s jejich vedlejší živností nechat zapsat do obchodního rejstříku a tím se dobrovolně podrobit první knize UGB.